

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

“--ΚΑΝΕΝΟΣ ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ: ΕΙΜΑΙ ΕΓΩ!”

“Η βροχή, ψιλή, επίμονη φθινοπωριάτικη βροχούλα έπεφτε σιγά-σιγά κ' έπλενε τὰ πεζοδρομια που άσπροκοπούσαν και την άσφαλτο που καθρέφτιζε στίβα, άνθρώπους, ά. α. α. δένδρα, αυτοκίνητα, όμη τη ζωή της πόλεως, την κίνησι, και τὰ βαρειά κατεβασμένα σύννεφα, και ιάκαμε όλα πέρα και περα μία άόριστη και θαμπή σκιά.

Μόλις πρόλαβαν και τη κατεβάσαν άπ' τὸ φρείο που σιάθηκε βαρὺ και στριγγλίζοντας με τὸ φρενο του, δέω άπό την μεγάλη καγκλωυτή πόρτο. Δυό νοσοκόμες άδιάφορες παραστέκαν, και δυό νοσοκόμοι την έπιασαν άπ' τις μασχάλες κι' άπ' τὰ γόνατα. “Ο έφημερεύων γιαιτρος φώνηξε:

—“Ε.πρός” στο δώδεκα: Που άδειασε σήμερα τὸ πρωί!

Την έξάπλωσαν: την άνασήκωσαν: την περιτριγύρισαν. “Ο καθηγητής είδοποιήθηκε και οί φοιτηταί—τέσσορες τ' άπόγνιμα—έξεσαν στη φωνή του θυρωρού.

—Κυλάστε Κύριοι! καλά γεννητούρια!

Μέσα στο μυαλό της, άπλοϊκό χωριάτικο μυαλό όλα τριγύριζαν άκατάστατα, άσύνδετα, άσυνόριχτα. Δεν κύταζε καθόλου άντικρυ της: έκλεινε τὰ μάτια, κι' άφισε να την κάνουν όπως θελουν. Την γύριζαν: την πλάγιαζαν: την τοποθετούσαν όπως ήταν πιό βολετιά, για να βλέπουν να μαθαίνουν, να εύκολύνονται. “Ενα ήξερε μονάχο εκείνη τη στικμή: πονούσε! Ούτε ντροπή: ούε πονούσε, ούτε αν γίνεται θέατρο. Πονούσε: σάν καί να της σκίξει τὰ σωθικά της, σάν καί να τη σουβλίξει πέρα πέρα. Σάν καί να τραβά μέσα της, να ξεχωρίσει και να ξεπεταί, νεφρά, στομάχι, σπένδα, Μιχαηλίδε, τράβηγμα, σπάραγμα, και ξεσχισμα! Που και που ξεφώνιζε, βογγούσε, και μούγκριζε σάν μωσχάρι έτοιμοθάνατο. Πότε πότε παρακαλούσε με φωνή ήσυχη, σιγαλή και ντροπαλή. Κανένα προσώπο συμπονετικό άπό πάνω της: κανένα χαμόγελο: καμιά παρηγοριά.

—“Ελα έλα σώπαινε! Θά τελειώω!”

Κι' ό γιαιτρος κ' ή μαμη, σάλευαν, πασπάτευαν τη ζούλιζαν. Κ' οί φοιτηταί κ' οί μαθητευόμενοι κύταζαν γελοῦσαν, πειράζονταν άναμεταξύ τους κι' άπ' τ' άλλα κρεββάτια άκουγε που και που κανένα βγγητό, καμιά φωνή, κανένα μικρό ξεφώνημα.

“Ελα έλα σώπαινε τελειώσμε! Να τελειώσω! Και μέσα σε μία τελευταία προσπάθεια, σ' ένα τέντωμα γενιό, σ' ένα υπεράνθρωπο σφιζιμο δ' ου του είναι της ένωσης σάν καί να γλυστειρ, να νά να φεύγη, καί να την ξεβαράινη... και ύστερα

άπό τόσον άγώνα, και τόση δύσμη, αισθάνθηκε πώς της έφευγε ή ζωή, πώς τὰ χέρια, τὰ πόδια, τὸ κεφάλι, όλα πιά δεν ήταν δικά της, και την άπόλειπε και δύναμι και θελησι, και ζωή. Κ' έμεινε άκίνητη κι' άναίσθητη όλότελα!

“Όταν άνοιξε τὰ μάτια είδε άπό πάνω της σκυμένη μονάχα μία νοσοκόμα. Την κύταζε που κρατούσε στὰ χέρια ένα δεματιάκι τυλιγμένο. “Ενα κεφαλάκι πρόβαλε, με άνάγια σκούρα λίγα μαλλία, ένα μουτράκι κατακόκκινο άκόμα και δυό μικρά χέρια που κουνιόντουσαν σιόν άέρα έπίμονα σάν ιάθελαν καί ν' άρπάξουν άμέσως.

“Ενα μικρό, σά νιαούρισμα παραπονήριχο που έξέποζε σ' ένα τσίρισμα δυνατό.

Στην άρχή δεν κατάλαβε: έπειτα σιγά-σιγά ένιωσε: Αυτό ήταν λοιπόν που την βασάνισε, τη μαρτύρησε, την έκανε κ' έχασε τὸ ψωμί της, άχρηστη πιά κι' άποδιωγμένη, άπό τὸ μεγάλο σπίτι της ήδονης; Αυτό τὸ πραγματάκι; Μακρυνά: πάρτε το άπό δώ: κάντε το δι θέλετε: δώστε το: κοί με τὸ χέρι της έκανε νόημα σά να τὸ δώχνε. “Υστερα με μιάς όλα της ήρθαν στο κεφάλι, και την έτραβέλιζαν, χωρίς να μπορεί να βρῃ σειρά και νόημα στο κάθε τι. Τὸ χωριό: ή “Αθήνα: τὸ παραστράχημα: ή άπόφασι: τὸ ρέξιμο στην εύκολη ζωή, στο λούσο, στο γλέντι. Τὸ κλείσιμο στο σπίτι. κ' ύστερα ή μάκενα ή καθημερινή, ή δουλά, τὸ πούλημα, τὸ νοίκισμα του κορμιού. Θεέ μου πόσο πονούσαν εκεί μέσα! Και τούτο ποιανού είε; Τοι: ανθοῦ, του μελαχροινού του άσχημομούρη; Μπας κ' είνε του έρωμένου; Ποιός να της τὸ πῃ... Και τὸ μικρό σά ν' άπαντούσε στη σκέψη της άργισε τὸ πιό δυνατό κλάμα σά ιάθελε να είψη: —Κανένος δεν είμαι: Είμαι εγώ!

Τὸ χέρι της έπεσε πλάι στο κορμί της, άιονο κι' άδύναμο.—Φέρτο! λέει μονομιῶς στη νοσοκόμα. Κατέβασε την κόκκινη κουβέρτα και τὸ σεντόνι, άνοιξε και ξεκούμπωσε τὸ μπόστο της, κι' άφισε να πεταχίη δέω γεμάτος, φουσκωτός, τετωμένος, ό θησαυρός της ζωής, που ζητούσε να βγῇ, να θρηψη, να ποτίση, ν' άναστήση. Τὰ δυό χεράκια άρταξαν με δικαίωμα τὸν μαστό, και δυό χειλάκια έπίμονα κόλλησαν άπάνω στη ρόα, άχόρταγα, λαίμαργα, ρουφώντας, πιπιλίζοντας: και δεν άκουγώνταν πιά παρὰ τὸ ρυθμικό πλατάγισμα, και τὸ κατάπιωμα στο λαιμό, που άνηχοῦσε. “Οξω λίγο λίγο τὰ σύννεφα είχαν σκορπίσει σε μίαν αύρα έσπερινή και στο ξανοίγμα του ουρανού και με τὰ σύννεφα τὰ σκορπια πειζαν ή τελευταίες άχτίδες του ήλιου που βασίλευσε και γρούσιζε τὰ σπαθωτά φύλλα της μοναχικής κουρμσδιῶς της αίλης.

Κυτάζε δέω άπ' τὸ παράθυρο σωρός τὰ σπουγίτια μωζιόταν τιτιβίζοντας στὰ ριόσσυλα να κουρνιάσουν. Συλλογίστηκε: Ποιόν έχουν πατέρα; “Ο, κοί τις μίγες που πετούσαν στην κομαρα βουίζοντας τις ρώτησε: Ποιόν έχουν πατέρα; “Όσο συλλογιόταν τόσο εύρισκε παν. του “τη μάνα, παντού τη ζωή, να β' αινη άπ' αυτήν και να τρέψη να μοί η, να ζωντανεύη και να ηρειεύη ά'λη ζωή. Μ' ένα σ' ασμό λατρεία. σάν τρέλα ξαφνική έοφισε τὸ μικρό κορμάκι: όσο μπ' ρούσε κοντὸ της καί τ' ύπε:

—“Πάρε” ροιφιξέ με δλάκαιρη: μεγάλωσε, δυνάμωσε!”

Κι' ό μικρός που δεν είχε άνάγκη να τὸ είψη κα-εις, πασπάτευε, ζύμωνε, άρταζε, ροφούσε και πιπλίζε άχόρταγα, έπίμονα σά ιάθελε να πῇ:

—“Δικαίωμά μου να βγῶ να τραφῶ, και ν' άρπῶξω τη ζωή που την βρώ, να την άρπάξω άπό τὸν άλλον. “Εγώ δεν ξερω τί θά πῇ πατέρας: Μάνα μονάχο ξερω!”

ΑΛΛΗ ΦΟΡΑ

Αλλη φορά τὸ ταπεινὸ τὸ δῶμα έπλημμυρούσε με λάμψη περισσή,

σά κάθε λύπη ταπεινή άπό μέσα μου τραβοῦσε, προστατης κι' άγγελος φρουρός στη θλίψη μ' άδερφή.

Και τώρα σάν κουραστικό τὸ βῆμα μου ξεσέρνει στὴν τοίχο τὸ νωπό,

σιούς θλιβερούς μου στοχασμούς κουμπάω κ' μπρός [μου φέρονω

τὸ κάθε προῖμμα πόγγιξε τὸ χέρι του τ' άχρό,

Του κάκου τὸ έθαψε ή σιωπή και δεν μιλεί κανένα ὠ άφέγγαρη βραδυνά,

τὸ ξερω. “Αδίκως καρτερῶ να δῶ στὰ πεθαμένα φύλλα τὰ δέντρα πράσινα και μ' άνητη τὰ κλαριά.

Μονάχα δένδρον άνανθον και ξερριζωμένο,

σάν μάταια προσπαθῶ,

με μάτι πάντα έκοτατικό και γύρω καρφωμένο, τη θεία μορφή μου δούεξη φορά να δνειρευτῶ.

ΑΠΑΝΤΗΤΙΚΟ ΣΕ ΦΙΛΟ

Είμ' “Ελληνας; Κι' αν “Ιταλός ή Γερμανός ή Γάλλος ή άρχαίος Ρωμαίος ποιός τάχατες ήξερε να μου πῇ ποιῶς τρικυμίας μ' έξέβρασε και μ' έρριξεν ὁ σάλος στη γῇ;

Μ' άπάν' άπ' όλα είμ' ά'θρωπος. Και λύπες και χαρές του ένός τ' άνθρώπου μοναχά κρατώντας στην καρδιά μου τὰ βάσανα του κάνω εγώ δικές μου συμφορές και τὰ δνείρά του είν' δνείρά μου.

Τὸ χάος που ξεβρασε κι' αυτόν περιπαίξε κ' έμένα και ίδια τὸ φῶς που τὸν πλανάει κ' έμένα ξεσπῶ κι' εἶναι κι' οί δυό μας κλεισνουμε τὰ μάτια κουρασμένα τὸ ίδιο θά πῇ επιτάφιο για μᾶς ή σιγαλιά.

ΔΗΜΟΣΘ. ΑΝΤΥΠΑΣ

ΑΛΗΘΕΙΕΣ

“Ονειρο τὰ τωρινά Τωρινά και τωρινά— ή τὰ τωρινά; ὅλ' άληθινά! “Οχι! “Αλλοί μου! —Ναι! “Αλλοίμου.

ΣΕ ΜΙΑ ΠΑΙΔΙΚΗ ΦΙΛΗ

Κοντά σου στο γραφείο σου, έτσι όπως είμικαθιστός, θυμάμαι έναν ὥρατο καιρό για πάντα πιά χαμένο... θυμάμαι που διαβάσαμε σκιφή κ' εἶναι κ' εγώ σκυφτός, δι, οί καλοί δασκάλοι μας μᾶς είχανε “βαλμένο”...

Τς ὥρες που περνούσαμε θυμάμαι μέσα στο σχολείο και τὰ παιχνιδιά τὰ τρελλά στεγνά “πὸ τῇ μελέτῃ, τὰ δνείρα που πλέκαμε στην φαντασίας τὸν άργαλειό και κάποτε κάποιο μικρό—τὸ μόνο μας—αίχμα.

Τὸ μάθημ' αν δεν ξερωμε και περνομε κακό βαθμό μ' άπ' όλα ζωηρότερο στη θυμησι μου μένει καί για σένα που μοιῶθα είσι ένα αἶσθημα θερό, σάν νᾶσουν άδελφοῦλα μου—σάν να μην ήσουν ξένη.

Στὸ πλάι σου, στα βιβλία σου “μπρός, όπως είμαι [καθιστός,

είναι παλιόν καλόν καιρό, που πέρασε, θυμάμαι, π' ὡς νᾶσουν άδελφοῦλα μου μέσ' στην ποδιά σου [πλάγιασες

ζητούσα νᾶμουν π' ὡς και να γλυκοκοιμάμαι...

“Μὴ μιλάς! Τὸ δνείρο που περῶ εἶν' άκριβὸ και άφησε με έτσι ξανά για λίγο ναν τὸ ζήσω...

“Και ὡς μία άδελφοῦλα αν ένοιωθα πῶς σ' αγα- [ποῦσα τὸν καιρό

έκείνο, τώρα ὅσο με κι' άλλοις να σ' αγαπήσω...

Κς—Κς

ΔΕΔΑΚΡΟΑ.— Πάλη του “Ιακώβ με τὸν “Αγγελον Κυρίου.

[Μία εκ τῶν μεγαλυτέρων καλλιτεχνικῶν συλλήψεων τοῦ ζωγράφου]

ΛΑΥΡΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΑΛΗΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΓΑΖΗ-ΧΑΣΑΝ

Καθεστούτ' ε' δνομά του, εΐτανε Χασάν Τζε-ζοτ Μαντάλογλου. Κροκόδειλα της θάλασσας τόν λέγει ο τούρκος ιστορικός Βασίφ Εφέντης. Μά ο κόσμος τόν παρ'ονόμω Μουστακάλη απ' τὰ μεγάλα μουντάκια του. Άλλοι εΐπανε πώς εΐ-τανε Περός; Άλλοι πώς γεννήθη; Ρωμιός και πώς τόν τουρκώσα; σε μικρή ηλικία κι' άλλοι πώς εΐτανε Άλτζερίνος και πώς πιάνοντας οι Τούρκοι τὸ κοινωσάκι μέσα στὸ ποῖο δούλευε. τὸν πούλησαν σ' ἕναν ἀγὰ τῆς Ροδοστός πού ὄν χωρίζεταν νὰ τραβῇ κουλί σὶδ μπιγιαντί του. Μὲ καιρὸ, κάποιος καπετάνιος κυρισταίνος κατὰ φρεσὶ καὶ τὸν πῆρε μέσα σὶδ κορὰβι του καὶ τὸν ἐβγαλε στὴ Σμύρνη μ' ἐπειδὴ δὲ μπόρεσε νὰ βῇ διπλωμά, πῆγε καὶ γράσθηκε στὸ στρατὸ πού σὺναζε ὁ Μπῆς τ' Άλτζερίου. Ἐρχόμενος π' Άλτζερὶ τὸν βύλανε μέσα στοὺς διαλεμένους κα-πετάνους ὁ Μπῆς καὶ τὸν ἔβγαλε νὰ κυνηγήσει τὸν ἄνθρωπο. Καὶ σὶδ ἀλήθεια ἔδειξε μεγάλη ἀφ' ὧν βιά δὴδ φορὸς ἀπέμεινε μοναχὸς μέσα στὴν ἔρημο, πληγωμένος καὶ σερίμμενος ἀπὸ σὶδ ἄμμο δίχως νερὸ καὶ δίχως βοσκή, μὰ δὲ γὰρ ἔζησε. Αὐτὰ καὶ ἄλλα κατωρθώματα κάνανε τὸν πασὰ νὰ τὸν συμπαθῇ καὶ νὰ τὸν πάρῃ κοντά του σὶδ πάλαι. Κι' ὅπως γίνεται συχνά, δὲν ἀρ-γῆσε νὰ ἀνέβῃ σὶδ πὸν μεγάλο ὄχιμα, ὅστερ' ἀπ' τὸν Μπῆν.

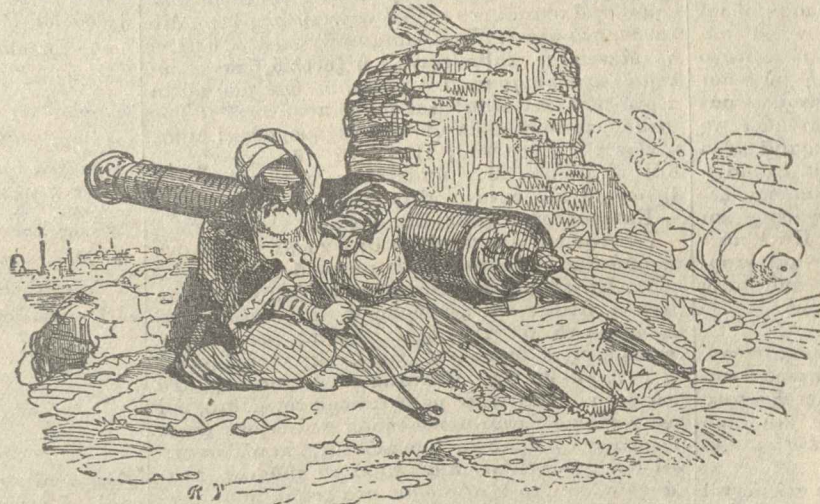
Ἐπειδὴ οἱ ἐξηλθοῦντοι συμβουλευτὲροι τοῦ Σε-ραγιοῦ βλέποντας τὴν προκοπὴν τοῦ τὸν κατατρέ-ξαντ' κι' ὁ Χασάν, σὴν κατάλαβε πὼς θέλανε νὰ τὸ σκοτώσουν, πέρασε κρυφά στὴ Σάνια καὶ ἀπὸ κεῖ, στερία, ἔφτασε στὴν Πόλιν μὰ καὶ κεῖ, γιὰ νὰ κάνομεν τὸ χατήρι τοῦ Μπῆν, τὸν πιάσανε καὶ τὸν βύλανε στὴ φυλακή.

Μὰ μετὰ, ὁ Σουλτάνος θέλησε νὰ γυρίσῃ τὴν ἀνταρσία ἀπὸς του, γιὰ ν' ἀκούσῃ μὲ τ' αὐτὰ τοῦ τὰ παρόπανα τὸν φυλακισμένον. Ὁ Χασάν τὸν γνόρισε, μ' ὅλο πὸν εἶτανε καμωμένος τεπὶ μὲν, κ' ἔπεσε σὶδ ποδάρια του λέγοντας τὸν χωρὶς νὰ δευλιάσῃ πὼς ἄλλα τὸν εἶχανε κατατρέξῃ σ' Ἄλ-τζερὶ, καὶ πὼς δὲν εἶχε ἐρθῇ στὴν Πόλιν σὴν φοβιτοσύνης πὸν πασὰ ζεῖ νὰ γλυτώσῃ, μὰ σὴν παλληκαρία τῆς καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἐλπί-ζοντας νὰ πάρῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπ' τὸν Πρωτόν Ἀσχηρὸν τῆς Μου-σουλμάνισαν καὶ πὼς ἀντὶς αὐτὸ, βῆκε καὶ δὴ τὰ ἴδια καὶ καρτε-ρώνας, σαπίζοντας μέσα στὴ σὶδ ἀνὰ καὶ καρτε-ρώνας ὅρα μὲ τὴν ὅρα τὸ θανατωμὸ του. Καὶ πὼς γιὰ τούτῃ τὴν ἀδικία θέλει ἀγκαλέσῃ τὸν ἴδιον τὸν Σουλτάνον σὶδ μεγάλῳ κριτήριον τοῦ Θεοῦ, κεῖ πὸν ὁ ἀπεινότης εἶνε ἴσος μὲ τὸ σκλάβο του, κι' ὁ δικαστής μὲ τὸ δικαζόμενον. Ὁ Σουλτάν Μουσταφὰ εἶτανε ἄνθρωπος πὸν τιμωροὺς τὴν παλληκαρία καὶ τὴν δικαιοσύνην. Ἀκούοντας λοι-πὸν τέτοια λόγια θάμειε τὴν παρηγοία τοῦ Χα-σάν καὶ βγάζοντάς του ἀπ' τὴ φυλακὴ τὸν διώ-ρισε εὐθὺς καπετάνιον σ' ἕνα ἀπ' τὰ κορὰβια του. Καὶ τόσο φαρμακισμένος ἀπομένει ἀπ' τὴν ἀν-τρέια κι' ἀπ' τὴν φρονιμίδα του, πὸν σὶδ λίγο τὸν ἀνέβασε σὶδ Τοῖτον Ναύρχο τῆς Ἀρμάδας Πρω-τός εἶτανε ὁ Χασάν-Πασὰ πᾶς.

Κεῖνον τὸν καιρὸ ἡ Τουρκία εἶχε πόλεμον μὲ τὴν Ρωσία. Ὁ Ναύρχος Ἐφένιστον κυνηγοῦσε τοὺς Τούρκους καὶ γύρουνε νάβῃ τὸ ποῖο νὰ τοὺς στενεύῃ γιὰ ν' ἀνοίξουνε πόλεμον. Μὰ ὁ Χοϊζα-μεντὶν πὸς εἶτανε φοβιτοσύνης κι' δλοῖνα γλύ-στασε ἀνάμεσα ἀπ' τὰ νησιά. Στὶς 30 Μαρτίου 1770 τῆς νύχτας, ἡ Τούρκικη Ἀρμάδα βραινώντας ἀπὸ τ' Ἀνάλιν καὶ πῆγῃ ἀπ' τὴς Ρούσσους, κι' ἄρχισε νὰ τοιγυρίζῃ δὴ κ' ἐκεῖ, δίχως ν' ἀπο-φασίξῃ νὰ δεῖξῃ στήθεος. Τότες ὁ Χασάν εἶπε τὸν Καπετάν-Πασὰ πὼς εἶνε ἱεροπρὶ νὰ κυνηγῇ καὶ ἐκεῖ ἀπ' τὸν ὁρτὸ, καὶ πὼς πρέπει νὰ δια-λέξῃ ἕνα μέρος γιὰ πόλεμον. Μὲ τὰ πᾶσι ὁ Χοϊ-ζαμεντὶν παραδέχτηκε νὰ μπουσὶν σὶδ λιμάνι τῆς Σμύρνης καὶ νὰ καρτερήσων τοὺς Ρούσσους ἐπειδὴ διὰς γάλας ὁ καιρὸς σὶδ νερὰ τῆς Χι-ος, πᾶσις καὶ πῆγε κι' ἀφῆκε σὶδν κῆρυφον τοῦ Γε-σμέ, λέγοντας μὲ τὸ νοῦ του πὼς δὲ θὰν ὅπο κοιτοῦσε ὁ ὁρτὸς νὰ τὸν βαρῇ καὶ μέσα. Πα-ράδειξεν λοιπὸν τὰ κορὰβια του σὶδ οὐχὶδ μισο-φύργατον, δεκαπέντε γαλιέρες, δύο κορυβέτα, πέντε σεμῆκια κι' ἐφτά γαλιέρες, καὶ σὶς ἄλλες, ἀπ' αὐ-τὸν δὲν ἄμμουδερες ἔξω, ἐβλεπε κάμποσα κα- νόνια.

Στὶς 4 Ἰουλίου φάνηκε ὁ Ρούσσιος στόλος. Ὁ προκομμένος Καπετάν-Πασὰ, σὴν τὸν εἶδε νὰ ζυ-γώνη, καμώθηκε πὼς ἤθελε νὰ ταχτοποιήσῃ τὴς

μπασαρίες κ' εἶσι βγῆκε στὴ στεριά, ἀφῇνοντας μὲ ἄχο τὸ Χασάν. Μὰ καὶ κεῖνος, αὐτὸ ἤθελε, γιὰτι εἶσι εἶτανε λεύτερος νὰ κάμῃ σὶδ μπουρῶσε. Προχώρησε λοιπὸν μὲ διὰ φρεγάδες κατὰ τοὺς Ρούσσους μὲ σκοπὸ νὰ τοὺς τραβῇ μέσα σὶδν κόρφο τοὺς αἰώσαν, κ' ἀφῇ μέρησιν τὰ κορὰ-βια τοὺς (ἐννὰ τ-ες γραμμῆς καὶ λίγες φρεγάδες), γύρισε πίσω δίχως νὰ εἶξῃ κανονία. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ρούσσιος στόλος ἔχοντας πρῶτον τ-ν ἄγε-ρα μπῆκε μέσα σὶδν κόρφο, κατὰ τὴς ἐφῆτ' τὸ πρῶτ' ὅσν εἶδε ὅμως τόσα πολλὰ τούρκικα ἀνα-διασμένα σὶδ στάθῃ μάχης, κοντοστάθηκε. Τότες ἔγινε συμβούλιον καὶ σὴν τελείωσε, ἡ Ρούσσι-κη Ναυσοχίδα σήκωσε σινιάλο πρὸςτῇζοντας ἕ-να ἀπ' τὰ κορὰβια τῆς πρὸςτῇζοντας νὰ πῆσῃ ἀπᾶν σὶδν Τούρκον. Τὸ κορὰβι τὸ ἐπὶ τῆς μ' ὅλα τὰ πα-κά καπλάνου σὴν Τούρκικη Ναυσοχίδα, μὰ ἔφαγε μὴ σφοδρὴ φωτιά ἀπ' τὰ κοντινότερα τούρκικα κορὰβια, τόσο πὸν ἐλπίστηκε καὶ τρομάξανε νὰ τὸ γλυτώσουν οἱ βάσκες του τραβήσαντες οὐρῶν-κο. Ἄλλα τὴν ἴδια ὅρα ξεμπουρῶσαν ἄλλοι ἄνα-ρουσσοί, ἔχοντας μέσα τὸν Σπυριτῶν, τὸν Γρεγκ καὶ τὸν Ὀυλῶν, κι' ὅμοιος σὴν σπᾶντα, ἀνοί-ζοντας μπουρῆσιμὸν κανονιὶν ἀπᾶν σὶδ τρία Τούρκικα πὸν τὸ ζῶσανε ἀπ' τὴς τρεῖς μεριές. Μὰ καὶ κῆνα ἀρχινάσανε νὰ ἐξερῶνε μεγάλες παρη-ρένιες μπάλλες βροχί, ὅ, πὸν μὴ ἀπὸ δυνά-μεις πῆγε καὶ κορυβέτα τὸν τιμὸν τοῦ ρούσσικου ἔτσι ἀκινεβήντον καὶ μὲ τὰ πανὰ ἱσχυριμένα πᾶγαινε σὴν μεθυμένο ὄρτα μπόρτα, ζυγώνον-

τας δλοῖνα τὴν Τούρκικη Ναυσοχίδα, κι' ἀδεί-ζοντας καταπᾶν τῆς ὅλα τὰ κανονία του. Ὁ Χα-σάν βλέποντα, πὼς θὰ πῆσῃ ἀπᾶν του κεῖνον τὸν βουρὶ καὶ θὰ τὸν βουλιέξῃ δυνάμεις γλιγοῖρα καὶ κορυβέζοντας τὴν πύμνην τοῦ ρούσσικου τὸ διπλάσμα σὶδν σὶδν ὅρα κ' ἔκανε σεαυτὸν, οἰχνο-καὶ σὶδ ἔαριον τὸν τοὺς γαντζῶς. Ὁ Τούρκικος χιμῆσαν σὴν κορυβέτα μὲ τρομῶνιαν καὶ μὲ μα-χίμια γυμνάσαν. Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά οἱ Ρού-σοι σφενονίζαν σὶδ Τούρκικον μπουρῶτα καὶ στυπνί, ἐφ' ὧν τὴν χερσὶν του εἶ, ἀνε κα-βεῖ καμνίαν εἰκοσιάρια βουτηγιάδες Μιλίτζοι πασίζοντας νὰ τρυπήσουν τὴν Τούρκικη Ναυ-σοχίδα.

Ἐπειδὴ κανένα ἀπὸ τ' ἄλλα τούρκικα δὲ ξεμύ-χονε ἀπ' τὴ θέση του, κι' αὐτὸ ἀπέλλεξε τὴν Ρούσσους, γιὰτι σκοπὸς τοὺς εἶτανε νὰ χαλάσουν οἱ Τούρκοι τὴν προτάξῃ τοὺς τρέχοντας νὰ δώ-σουν βοήθεια σὶδ Ναυσοχίδα κ' εἶσι τὰ Ρού-σικα νὰ πῶναι ἀνέμοσά τοὺς. Στὸ μετὰ ἡ αἰ-ματωσία κόουσε καὶ πέμους μάλιστα καὶ σὶδ τούρκικον κορὰβι Γιάτι βλινοντας οἱ ρούσσοι πὼς δὲ γίν-ται τροπὸ, νὰ διώξουν τοὺς τούρκους ἀπ' τὸ δικὸν τοὺς, γυρῇσανε κι' αὐτοὶ ἱπᾶν σὶδ τούρκικον, καὶ μέσα σὶδν χαπνὸ καὶ σὶδ φοιχτὴ ἀνοκα-σοοῖρα σφᾶ ὄντασε ρουσσὸι μὲ ρούσσους καὶ τούρκοι μὲ τοὺς κούς. Κάθε τόσο ἀπαιχ-τωσία πότε μέσα σὶδν κορὰβι, πότε μέσα σὶδ ἄλλο, μὰ κι' ἀπ' τὴς διὰ μεριές βῆσαν δὲ δυνά-μεις νὰ τὴ σφῶνουν καὶ ξαντοῦριζαν τὸ πεγῶ-νομα, προκύνινε τὴν σφαγὴν ἀπ' τὴ φωτιά. Ὁ Χασάν, ματωμένος ἴσασε τὴν ὁρφή, πῆδανε ἀπ' τὸν κορὰβι σὶδ ἄλλο θηρίον ἀνέμω γιμ-ῶ ἀκατέλυτη ἀντρεία. Ἀπᾶν σὶδ αὐτὸ, ὁ Ἐφένιστον ἔστειλε τρεῖς μεγάλες σκαμνιέρες φορτωμέ-νες σὶδ. Ἡ μὴ βούλιασε σὶδ δούλοισι ἄλλες δύο ομῶσας σὶδ ρούσσικον κορὰβι καὶ εἶσαν ἀπᾶν σὶδν κορυβέτα ξεκορῆσιμους ἄντες, κ' εἶσι οἱ ρούσοι πᾶσανε κορυβῶν καὶ μὲ τὰ πᾶσι μπουρῶσαν νὰ τὸ ἐκκολλήσουν ἀπ' τὸ τούρκικον καὶ νὰ τὸν ορμυρῶσαν κατὰ τὸ μέρος του.

Ἐπειδὴ μέσα σὶδ ρούσσικον εἶχανε ἀπομείνει κά-ποιοι τούρκοι πολεμῶντας δλοῖνα, καὶ δὴ δύο βάσκες πᾶλε τούρκικες γιομάτες στρατὸν κορυβῶσαν κορυβῶ-ξοῖσιν ἀπ' τὸ ρούσσικον, γιὰ νὰ τὸν εἰσὶνε μέσα. Τότες ὁ Χασάν βλέποντας πὼς ἔξωγε ἀπ' τὰ ρούσσικα μὲ σκοπὸ νὰ τοὺς τραβῇ μέσα σὶδν κόρφο τοὺς αἰώσαν, κ' ἀφῇ μέρησιν τὰ κορὰ-βια τοὺς (ἐννὰ τ-ες γραμμῆς καὶ λίγες φρεγάδες), γύρισε πίσω δίχως νὰ εἶξῃ κανονία. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ρούσσιος στόλος ἔχοντας πρῶτον τ-ν ἄγε-ρα μπῆκε μέσα σὶδν κόρφο, κατὰ τὴς ἐφῆτ' τὸ πρῶτ' ὅσν εἶδε ὅμως τόσα πολλὰ τούρκικα ἀνα-διασμένα σὶδ στάθῃ μάχης, κοντοστάθηκε. Τότες ἔγινε συμβούλιον καὶ σὴν τελείωσε, ἡ Ρούσσι-κη Ναυσοχίδα σήκωσε σινιάλο πρὸςτῇζοντας ἕ-να ἀπ' τὰ κορὰβια τῆς πρὸςτῇζοντας νὰ πῆσῃ ἀπᾶν σὶδν Τούρκον. Τὸ κορὰβι τὸ ἐπὶ τῆς μ' ὅλα τὰ πα-κά καπλάνου σὴν Τούρκικη Ναυσοχίδα, μὰ ἔφαγε μὴ σφοδρὴ φωτιά ἀπ' τὰ κοντινότερα τούρκικα κορὰβια, τόσο πὸν ἐλπίστηκε καὶ τρομάξανε νὰ τὸ γλυτώσουν οἱ βάσκες του τραβήσαντες οὐρῶν-κο. Ἄλλα τὴν ἴδια ὅρα ξεμπουρῶσαν ἄλλοι ἄνα-ρουσσοί, ἔχοντας μέσα τὸν Σπυριτῶν, τὸν Γρεγκ καὶ τὸν Ὀυλῶν, κι' ὅμοιος σὴν σπᾶντα, ἀνοί-ζοντας μπουρῆσιμὸν κανονιὶν ἀπᾶν σὶδ τρία Τούρκικα πὸν τὸ ζῶσανε ἀπ' τὴς τρεῖς μεριές. Μὰ καὶ κῆνα ἀρχινάσανε νὰ ἐξερῶνε μεγάλες παρη-ρένιες μπάλλες βροχί, ὅ, πὸν μὴ ἀπὸ δυνά-μεις πῆγε καὶ κορυβέτα τὸν τιμὸν τοῦ ρούσσικου ἔτσι ἀκινεβήντον καὶ μὲ τὰ πανὰ ἱσχυριμένα πᾶγαινε σὴν μεθυμένο ὄρτα μπόρτα, ζυγώνον-

σὶδ κείνον τὸ θαλάμει δὲν εἶτανε οἰκονομὸν Μάλιστα πρόσταξε νὰ μὴ σάβῃ μὴδὲ φρελάσῃ ἀπ' τὸν τόπον τῆς, κ' ἔστειλε γυροῦναι βοήθεια ἀπὸ τὴν Πόλιν.

Τὴν νύχτα οἱ Ρούσοι σιμῶσανε σὶδ μῦσμον τοῦ κόρφο, τρία κορὰβια τῆς γραμμῆς, μὰ φρεγάδ' καὶ μὴ μπουρῶτα. Πρῶτον γιγνέτο ὁ κορὰβι πῶδε μέσα τὸν Γρεγκ, τὸ δευτε-ρο Ναύρχο, καὶ σὶδν ὅρα κ' ἀπ' τὸν βουρὶ πὸν βρῖσκοντε ἡ μπαταρία τὸν Τούρκικον, ἀφῇνον-τας, τὸ καὶ-ἴδι πῶδεγε, πᾶνον του κ' ἡ μπα-ταρία καὶ τὰ τεσσᾶ κορὰβια πὸν εἶτανε μπου-σινεῖνα τῆς τούρκικης ὁρμάδας. Ἀφῇσε καὶ κεῖνον ἀπᾶν τοὺς μὴ αὐτὰ μπουρῆσιμους καὶ φο-βερῇ σφενονίζοντας πᾶσι, μπουρῶτα κι' ἄλλα πυροτεχ-ήματα λογῆς λογῆς. Σὶδ λίγο φά-σανε καὶ τ' ἄλλα δύο ρούσσικα καὶ πᾶσανε πό-λεμον, μὴ κ' ἡ μπουρῶτα μὲ τὴς τρομῆς ὑπόμεινε τῆς, πὸν ραγίζανε τὰ βράχια τὸν βου-ρῶν, ἀπ' τὸν βουρῶν.

Ἐπειδὴ ἀπ' τὸ Ρούσσικον στόλον εἶχανε ἐξοκ-λήθῃ δύο μπουρῶτα κυβερνιμένα ἀπὸ Ἑγγλέσιος ἀξιωματι-οῦ, καὶ σὶδ μὲ τὸν ζυγῶσαν καὶ πῆ-χανε μέσα σὶδν λιμάνι. Τὸ αὐτὸ πῶδε καὶ κῆ-νηκε δλοῖνα, ἐπειδὴ βῆσαντες τὸν ὁρτὸν ἐπὶ-τοῦ, γιὰτι μπόρεσε καὶ χιμῆκε μέσα σὶδν κορ-ῶν τὸν τούρκικον στόλον καὶ κολλῆσαν ἀπᾶν σὶδ ἕνα ἀπ' τὰ πῶ μεγάλα κορὰβια. Ὁ Χασάν πῆγε τὸν ὁρτὸν, φωνῶντας τὴν φωτιά, κι' οἱ φλόγες ἔστανε τὸ τούρκικον. Μὰ σὶδ λίγο ἀρῶσανε καὶ τ' ἄλλα τρία πὸν φράσανε τὸν λιμάνι. Τὰ ρούσσικα πρὸς-δομήσανε γιὰ νὰ μὴν πῶσανε καμνία ἐρημῇ ἀπ' τὴ σπιθβολὴ πῶζγαινε μὲ ἀπ' τὰ κορὰβια ἀπᾶν καίονταν.

Στὸ μετὰ πῆρε φόκο δλοῖνα οἱ Τούρκικος στόλος καὶ λαμπάδισε μὲ μᾶς. Τὸ λιμάνι ἀγλό-γος ἀπ' τὴς φωνῆς πὸν βγάζανε τὰ παλαμῶ-μενα τουρῶνα σὶδν καίοντες κορυβέτες καὶ μέσα σὶς βάσκες. Γιὰ καλὴ τὴν τύχην οἱ περὶ-τεροὶ ἀπ' τοὺς ναυτεὲς εἶχανε βγῇ ἀπὸ βάρους στὴ στεριά. Ἐνα γύρον τὰ βουρῶτα σφενονίζον-σε νᾶσαν μέσα μεσημέρι, καὶ ὁ θάλας τοῦρα-

νοῦ πύρσπε ἀπᾶν ἀπ' τὸ πέλαγον ἴσασε τὴ Χιό. Καὶ μὴ μὲ τ' ἀνιστόρητο οὐδὲν αὐτὸν Τούρ-κων πῆσανε καὶ σὶδν πικρὴς οἱ μπάλλες ἀπ' τὰ Ρούσικα μέσα σὶδ κείνον τὸν χιμῶν τοῦ λιμανιοῦ πῶδε γίνετο πῶδε καὶ ἀπ' τὸν κορὰβι τὸν Βεζούβιον Γιάτι ὅσους δὲν πῶσανε γιὰ τὴν φωτιά τοὺς κατάνη τὴ θάλασσα γιὰ τοὺς λιμῆς τὸ ὁρτὸν μπουρῶτα. Ὅμως πῶν φαντασία μπορεῖ νὰ πᾶσῃ μὴν ἰδέα μινῶνα ἀπὸ κείνον τὸν θέαμα πῶσανε μὰ μέσα τὸν Ρούσσον καὶ τὸν Τούρκικον πὸν βρῖσκοντε σὶδν στεριά, σὴν πῆσανε σὶδ λίγο φωτιά οἱ μπουρῶτες τὸν κορὰβι, καὶ ὁρ-χίσανε νὰ τινάζουνται ἕνα ἕνα σὶδν ἀγέρα μὲ μπουρῶντα πὸν τρανάζανε ἀπ' τὰ μερῆλια τὰ Κορὰβιον. Ὁ ἄλλος ραχοκοκαλὶς ἀπὸ μπόρ-τα ἀκατέλυτα σφενονίζοντας σὶδ δλοῖνα κα- νόνια, ἀγκυρῶς, σπορῶν, ποδοστάματα ἄμμο-ρα, βάσκες, ἀντῆρες, βαρέλια, ἀνὰκατα κ' ἀνδρῶ-νους, μὲ βόδια κ' ἄλλα ζῶντα, ἀμεινέζαν-την, κ' ὁρ-χῆσαν πῶσανε σὶδ νερὸ σφενονίζαν-τα. Ἀνομιμένα κορυβέτα ἀπὸ τῶσανε τὸν κα- ρῶν κλαυθουρίζανε μέσα σὶδν ἀνέμω, καὶ ὁ ἀγέρα τὰ σκόφανε σὶδν τετραπύρα τὸν πέλα-γον. Εἶτανε μετῴντα κ' ἀνοίξετο τὴν κολάση καὶ δὲ σπᾶσε ἂν δὲν κατάνη οὐλὰ τὰ κορὰβια τὸν καπετάν-Πασὰ κι' οὐλο τὸν κορυβῶν τοῦ Βγῆκε ὁ ἴλιος καὶ πῆσανε ἀκόμα μὴν ὅρα ὅ-ν νὰ πᾶν τέλος ὁ ξεκατωμῶς τῆς Ἀρμάδας. Κα- γῆσαν δεκαπέντε μεγάλα κορὰβια ἀπὸ ἔδω-μιν-ταπέντε ὅς ἔκατο κανονιὶν τὸ καθεῖνα, ἐννὰ ἀπὸ δεκαπέντε ὅς τριὰ κανονιὶν, καὶ κάμποσες γολέτες καὶ μπουρῶτα. Ἐνα μόνον τὸν ἐξῆντα κανονίων καὶ πέντε γολέτες γλῶσανε ἀπ' τὴν φωτιά, μὰ πᾶσανε ἀπ' τοὺς Ρούσσους.

Ἐπειδὴ ἀπὸ τούτῃ τὴν κατὰστροφὴν ὁ Σουλτάνος καθορίσαν ἀπὸ Ναύρχο τὸ Χοϊζαμεντὶν Πα-σὰ μὴ δλοῖνα τὸν Τζαφρ-Πασὰ ἀφῇνον-τα σὴν μινῶνα τὸ Χασάν Μάλιστα καὶ ἡ ζωὴ του δὲν εἶτανε σίγουρη, γιὰτι τὰ σῶματα τὸν ὁρ-τὸν τὸν τὸν παρασῆσανε σὶδ Σουλτάνον φ-ταξάρη. Γιὰ τοῦτο καὶ κείνος γύρῃσε νὰ δι-κατωμῇ μὲ κανένα φανερὸ κατόρθωμα. Καὶ τῶ- ὅντις μισοναγμένους ἀπ' τὴς λαβωμάτες τοὺς πῆγε σὶδ Γαλακτὴ καὶ μᾶζονε τέσσαρες χιλιά-δες κηρυμῶντες, ὁ καθεῖνα ἀρμυρῶνται μ' ἕνα πιστόν καὶ μ' ἕνα μαχαίρι, καὶ πῆσανε σὶδ Ἀλ- λῶν. Αὐτὸ τὸ χιμῶν τὸν πολεμῶντος ἀπὸ τρεῖς μῆνες ὁ Ὁρτὸν ἀπὸ ξηλῶν κ' ἀπὸ πᾶσαν, καὶ λίγες μέρες πρὶν σφενονίζετο νὰ παραδοθῇ κ' εἶχε σήκωσιν ἀπᾶν πᾶσαν σὶς 24 τοῦ Σε- πτεμβρίου Χρῆ. καὶ χάσῃ καὶ ὁ Χασάν βρῆσε- ὅς τ' ἀσκήρι του τὴ νύχτα ξεμωρῶντας ἡ 27 τοῦ μηνῶ, καὶ καταφῆνε νᾶμνη μέσα σὶδ κη- ρῶ. Δίνε κορυβῶν σὶδν πενταμῶντην σφενον- ἰζονε τὴν κηρυμῶν σημαία ἀντὶ τὴν ἀπᾶν, καὶ ἀνοίγοντας τὴς πόρτες πῆσανε ἀπᾶν τοὺς Ρού- σους. Οἱ Ρούσοι, ὅπως εἶτανε ξενοαγμένους, τὰ χάσανε καὶ πᾶσανε τὸν γιγνὸν καὶ καὶ κῆ-νη- τις γοῖμενες καὶ πᾶσανε τὸν πέλαγον μὲ πολλὰ ἔρημα.

Τὰ πᾶντα λοιπὸν γυρῶσανε κατὰ τὴς ἐλπί-δης τὸν Γιάτι ὅστερ' ἀπ' αὐτὸ τὸ κατόρθωμα ὁ Σουλ- τάνος ἔχτισσε τὴν ἀντρεία του καὶ τὸν διώρισε Καπετάν-Πασὰ. Κι' ὅν καιρὸ βρῖσκοντε οἱ Ρούσοι σὶδ νερὰ τῆς Τουρκίας, ὁ Χασάν κηρύ-βησε τὴν Ἀρμάδα μὲ πολλὰ γῶνα. Μὰ καὶ σὴν ἔλκεισαν εἰρήνην ἔκανε ἕνα σφῶν νόμος γιὰ νὰ τελειωθῇ τὸν Τούρκικον στόλον, σκάψανε κα- ρῶβια, σῖνταξε ναυτολόγιο κ' ἔκανε σκαλοῦ-τὰ σποδίζοντε οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς θάλασσας. Τὸς Χριστιανούς τοὺς ὁπότερῇ σὴν γυρῶ-νται, ἀκόμα καὶ τοὺς νηπῶτες πῶσανε βοιδήτῃ τὸ Ρούσικον. Μάλιστα, βρῖσκόμε-ν σὶδ Πάρο, πῆρε κοντά του νῆδν δραγυμῶντο τὸ Ν. κὼλιν Μαυρογενῆ, καὶ μὲ χρόνια τὸν ἔκανε Βορβοντα τῆς Βαλκῆς. Αὐτὸς εἶτανε τὸ δεῖν τὸν Σουλτάνον. Κατὰ- γινε τὴν ἐπανόστασιν πῶσανε σήκωσι οἱ Ρού- σοι σὶδ Μισοὶ καὶ σὶδ Συρία, καὶ ἀπὸ τότες τοῦ δῶθηκε τὸ ἔθνος Γαζῆς, πὸν θὰ πῇ Νικητῆς. Καὶ πᾶν ὁ ἴδιος ξεπᾶσανε τοὺς ἀρβανίτες ἀπ' τὸ Μοριά, γκεμῶντας τοὺς μὲ τέχνημα ἀπ' τὸ Παλαμῶν, καὶ σφῶσανε τὸν οἶστον σὶδν Τριπολίτι. Τὸς ἔγινε Μέγας Βεζῆρ, καὶ κη- βῆσανε τὸ κράτος ὅ, πὸν πᾶσαν.

Ὅπως εἶτανε σὴν ὁρτῇ, πολλοὶ εἶτανε πὼς εἶτανε χροιστῆς, τουρκῶντες μισοῦς. Καὶ πὼς γιὰ τοῦτο ὁπότερῇ τοὺς Χριστιανούς καὶ πὼς μὲν τὸν ὁπότερῇ τοὺς Χριστιανούς ἕνα καὶ ἀπὸ τ' ἄντων ὅρος ὁπότερῇ μέσα δὴν πατρί-δ' Ἀγιοῦ-ορίτες πὸν παγῆσανε σὶδ Μαγνησίαν τὴν Κῆρα τ' Ἀν Γιδάνη τοῦ Προδρόμου, τῆς πῆρε σὶδ κορὰβι του καὶ τὴν εἶχε μ' ἀόμιχρον καν- τῆλ, δύο ζῶτες.

Ἄν εἶτανε Τούρκους κανέναν ἀπ' τὸ γένος του δὲ γεννηθῇ πὸν ἴδιον τόσο μεγαλόφρωνος, τόσο δικῶν καὶ τόσο γνῶσιος. Τιμῶσι τὴν παλλη- καρία, ὁπότερῇ τὴν κατεργάσαν καὶ πᾶσανε νὰ νῆ γάνεται τὸ δικαίωμα, καὶ ἡ ἀξιοσύνη, γιὰτι ἡ- ἔσανε ἀπὸ τὸ δικαίωμα τὸ παθῆματα πόσο πικρὴ εἶ- ναι ἡ ἀδικία.

Ἐλὶ ἀπᾶν τοῦ ἑνῶσας μεράκια καὶ μεγα-

λῆτα ἰδιότροπα καὶ πρωτάκοντα: ἔστριβε τὸ φρόντιον του, πὸν ἄρε καὶ κείνα δασὰ σὴν τὰ μουςακία του, κ' εἶραρε ἕνα μερῶν μινῶντιν πὸν τὸν ἀκολουθοῦσε σὶδ σκαλὶ ὅπου πᾶγαινε. Μὰ κι' οὐλὰ τὸν ἀγῆρα καὶ σπουδῶς τὴς συνήθειές τοὺς γιὰ τοῦτο εἶχε σὶδ σαράγι- του ἕνα σωρὸ ἀλόγιστα καὶ λῆφια κι' ὅρα πὸν τὰ τάνησε μὲ τὸ χεῖρ του. Μάλιστα λένε πὼς σὴν πᾶσαν, τὸ μπινέκι του, μ' ἄλλα λογία κ' ἀπ' πὸν καβαλλοῦσε καὶ πὸν τῶδε περισσὰ χαϊδεύε ο, πῆγε καὶ ψήσανε ἀπᾶν σὶδ μνήμα του, μὴ θέ- λοντας νὰ φάγῃ μὲ κανέναν τρόπο.

Φ. ΚΟΝΤΟΓΑΥ

Η ΣΤΗΛΗ ΜΟΥ

Εἶπα κ' ἐγὼ προχθές, ἀποφασίζοντας ν' ἀλωθῶ τὴν τριτὴν στήλη, πὼς ἂν ἔκριναν πῶς δλοῖνα καὶ μὲ ἄνεσι δὲν βροῖστε! Ἡ ἀλτοχωρία δὲν ἦταν ὅση τὴν ἐγαντίζονταν, κ' εἶσι μ' ὅλον δει ἀσολήθηκα μὲ τὴν συνεργασία δεκαπέντε ἀποστολῶν, ὅτι δὲ νὰ μὲ ἄνῃ, ὅπως εἶδατε, πᾶσι ἔμειναν δύο ἀπᾶν! Γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ ἀποφασίζω νὰ εἶναι ἄλλο ὅς πὸν νὰ ὁρῶν πᾶς ἄλλως θὰ βρῶμεν πῶς καλλίτερα. Κάθε συνεργασία θὰ τὴν κρινὼ εἰς τὸ ἐξῆς μὴ βρομάδα μετὰ. Ἐτσι κ' ἐκείνη θὰ, στείλει πᾶν τὸν δὲν τὴν βλάττει, σὰς βερῶν κ' ἐνὶ δὴ κ' ὁρ- δῶν τῇ, μᾶλλον δὲ: τὰ κερδὸν σὶδ ἄνῃ ἐπὶ μέρων ἀναβολῇ. Κεῖ αὐτὴ καλὴ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν πρὸς γῶνιν σας, γιὰ νὰ μὴ ἔχουμε παρόπανα κ' ἀντοπες ἐρωτήσεις, ἂν ἐπῆρα τὸ γρά

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

ΑΠΟ ΜΙΑ ΣΕΙΡΑ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΤΟΥ Ν. ΓΟΓΟΛ ΠΡΟΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΓΝΩΣΤΟΥΣ ΤΟΥ

Ὁ Ν. Γόγολ

ρος, την ροσικήν κοινωνίαν με ένα πνεύμα οκο-
 πητικό, καυστικό και ἀδωσώπητος μέσα στήν με-
 γαλειώδη σφύρα του. Ἐβλεπε—διά να μεταγέ-
 ρισθοῦν τήν φρόνην του—εἰς αἰώνιον πλημύ-
 ραν καί ἀμπεριν τῆς ζωῆς διά μέσου τοῦ γέλιου
 καί τῶν δακρύων, πού μένον ἄνωστα. "Ἐτεῖνα
 ὁ ρεαλιστής Γόγολ, νεαρό ἄκομα μόλις 32 ἐτῶν,
 παθαίνει στήν ἐξέλιξί του ἕνα δυνατὸν τραγικόν,
 πού τὸν μεταμυροῦναι βαδίζοντα καὶ τὸν κἀνειν
 ἀπόστολον, ἀποφασισμένον νὰ ἀφερωσὶ καὶ τὸν
 τῶντόν τοῦ, σὺν τῷ διδάξῃ τὸς ὁμοίους του τὸν
 «Κανὼν τῆς ζωῆς» καὶ τὸν «Νόμον τῆς Τελειο-
 πόνησεως» Κηρύττει τὸν ἀρχέγονον Χριστιανι-
 σμὸν, τὸν παρθεῖνον ἀπὸ τῆς φθορᾶς πού ὑπέστη
 διά μέσου τῶν αἰώνων, τὴν ἐπάνοδον σὰς ὑψη-
 λότερας ἀρετὰς τῆς ψυχῆς, ὅτι καλῶτερον τοῦτο
 ὁμοίους του τὸν ἐλθινόν Ἐθιὺν Νόμον. Ἀπὸ τῆς
 ἐποχῆς αὐτῆς ἀρχίζει καὶ τὸ μέγα δράμα τῆς ζωῆς
 του. Ὁ πανοῦθιανος καὶ κυρίαρχος τῆς ροσι-
 κῆς ψυχῆς κληρὸς διακρίνει εἰς τὸν συγγραφέα
 ἕνα ἐχθρὸν τοῦ κληρικοῦ, ὃς καὶ τὸν προνομιῶν
 του, ἐχθρὸν ὁ ὅποιος ζητεῖ νὰ ἐκμυθρίσῃ τὴν
 διαβολικὴν ἀμυγρὴν τοῦ κληρικοῦ ἐπὶ τῆς κοινο-
 νίας. Καὶ τοῦ κηρύσσου πλέμειν συστηματικῶς,
 λυσσασλόν, μέσα σὺν ὁποῖον ὁ Γόγολ, φθέρει
 τὰς δυνάμεις του καὶ στασιάζει τὴν μεγαλοφυΐαν
 του, γιὰ νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦτο θῆμα τῆς ροσικῆς
 παπαδωνίης. Οἱ θαυμάσια τοῦ τοῦ στρέφον
 τώρα τὴν οἰκίαν, ἀθώωτον, πού τὸν ἀρέσκειν
 πρὶν ὃς συγγραφεύς, κηρύττειν τώρα ὅτι, «ἡ θοή
 σκολημική ἐφύνησεν τὸν μέγαν καλλιτέχνην». Ἄλλοι
 τὸν κατηγοροῦν ὅτι τοῦ λείπει εἰλικρίνεια,
 ἄλλοι ὅτι ἡ μέσα σ' ἕνα ἐσωτερικὸν πρῶτος καὶ
 οοριστένεται μὲν ἐαυτὸν του. «Ἐγγελλάθη,
 εἰνε τρελλός, μὴν τὸν ἀκούει, ἐγύμειν τὸν τῆς
 Τερονσααλὴμ τρελλός» μάλιστα ἡ παπαδωνίη.
 Μετὰ πολλὰ ὁ Γόγολ παύει νὰ εἰνε γιὰ τὴν κοι-
 νωνίαν ὁ μεγάλος καλλιτέχνης, πού βῆκε ἀπὸ τὰ
 σπλάγχνα τῆς εἰνε ἄρας «τρελλός» περιστροφί-
 μους, κατατρεγμένους, πεθαίνει στήν Μόσχα νέος
 ἄκομα, μόλις 42 χρόνων, ἀπὸ ἐρρωμῆς τὴν παρο-
 μὴν τοῦ θανάτου του σὴν φωτιά νὰ γενο-
 γραφα τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου μέρους τῶν «Νε-
 κρὸν ψυχῶν». "Αἱ τὶ τραγικὴς θάνατος! Οἱ πα-
 πάδες γίγνεσθαι τὸν τῶν ταλαινίστων γιὰ νὰ γυρίσῃ
 τὸν «ἐλθινόν Ἐθὺν» τὸν δικὸ τὸς Θεοῦ, τὸν
 Θεὸ τὸν ὁποῖον αὐτοὶ ἀντιπροσώπευον σὴ γῆ.
 Οἱ λαοὶ τὸν μεταγυρίζοντα πᾶν τρελλὸν καὶ
 ἐπιμένουν μαζὶ μὲ τὸν παπάδες σῶνει καὶ καλὰ
 νὰ τὸν γιαντρεῖν, ἐνῷ ἐκείνος τοὺς παρακαλεῖ
 νὰ τὸν ἀρρίσων ἵσυχον καὶ νὰ μὴ τὸν βασανίσῃ.
 Ὁ λαὸς Κλιμαχῶν τὸν ἐξεθεῖν τὸν τῶν γυρί-
 ἀπὸ ὃς καὶ ἀπὸ κεῖ, τοῦ χυεῖ οἰνόντευμα σὺ
 κεφάλαι καὶ καθὼς ὁ ἄμωρος ὁ Γόγολ παρρη-
 ρεῖ σὺν χερσὶν τοῦ πόνου καὶ βαρυσταναζέ-
 ἀπορροπία, ὁ γιαντρεῖς, ῥιζοντάς τὸν ἀδωσά-
 οἰνόντευμα σὺ κεφάλαι. Χεῖλ τοῦ χάνει Σ' ἔσθληξί
 αὐτό. Μῆλα λοιπὸν Νικόλα Βασιλῆς!.. Ὁ δυ-
 στυχὴς ὅμως Νικόλα Βασιλῆς δὲν μίλει παρὰ μόνον
 τὴν στιγμήν πού προέκτειν νὰ παραδῶσθαι τὴν ὑστερή
 πνοήν τοῦ ψυθιρίζει «Μία σκόλα! γογγίζω μὰ
 σκόλα!»
 Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Γόγολ, πού θὰ δώσωμεν ἀπο-
 σπάσματα, ἐγράφηνκαν πρὸς τοὺς ὀλίγους φίλους.
 πού τὸν εἶχαν ἀπομείνει. Ἀποδίδουν τὰς ἀνέκλει-
 πους τοὺς τὴν Τέχνην, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν Ἑθι-
 σκίαν.
 "Ἀπὸ τὸ Νύσσελτσορν γράφει: «Αἱ! αὐτὸ τὸ
 βιβλίον «Νεκρὴς Ψυχῆς», μὲ δία τὰ ἑλπετισμὰτ
 του καὶ νὰ λάβῃ του, μὸς ποίησις πρὸς ἀπᾶσθαι
 πέντε χρόν. Εἰνε νουαίμωμ μὲ τὸ ἀλμ μω καὶ
 μὲ τὴν σῶμα μω Γνωρίσῃς ὅτι ἀγόντω θά
 γράφωμ μὲ περισσότερην αὐστηρίαν καὶ ἐκδηλότερα,
 ἡ ἐποχὴ ὅμως αὐτῆ εἰνε πολὺ μακρὴν Ν ὑπὸ
 πὸς τὸ πνευματικόν εἰνε μω ἔχει ἀνάγκη νὰ

στη πρώτη βαθμίδα, δυνατόν αναδημιουργούν πάλιν βγαλν' ένα έργο. Ξέρω, σου φάνηκε παράξενη στην τελευταία μας συνάντηση, έτσι σαν να μού λειπε ειλικρινώς, σὸν ἀκούωσθαι, σὸν... ἄλλοι-κοί με μὴ λείει. Ὡς ἀν πομπούδα νὰ δειχθῶ διασπορῶν. Μὲ τὴ σκέψιν μου συγκυνηγενησμένη σὸν ἐαυτὸν μου, στὴν ἀρμονία τοῦ ἔσω εὐρισκὸν μου κόσμου καὶ σὸν ἄνθρωπον μου ἐναντίον τοῦ ἀνυποτάκτου δούλου σου εἰνε μέσα μου· εἰμαι ἀναγκασμένος νὰ βροίσωμαι πὲ διαρκῆ πάλιν μετ' ἑαυτοῦ, γὰρ νὰ μὴν πῶσθαι τὴν κυριαρχία τοῦς-ἀποπορημένους, καθὼς εἰμαι ἰδιόκτορος στὴν προ-σπάθειά αὐτὴ ἐπὶ τοῦ ἐαυτοῦ μου, δὲν μποροῦν νὰ εἰμαι ἐιλικρινῆς καὶ φανερός. Ἀδὴ εἶνε γε-νησάμετα ψυχῆς γαληνιμένης. Καὶ ἡ δική μου ψυχὴ εἶνε ἀκόμα παρὰ ἀπὸ τὴν γαλήνη. . . »

Εἰς τὸν Ζοχόρσκι πάλιν, τὸν ποιητὴν καὶ μεταφραστὴν τοῦ Ὀμήρου, γράφει ἀπὸ τὴν Νεάπολιν :

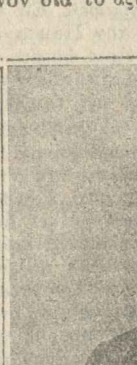
« Δὲν στέκει σὲ μένα νὰ χρίωμαι ἑξέου τοῦ σὴ μί-μελον εἰμαι ποιητῆς, μπορῶ νὰ πῶ ὅμως διὰ πρὶν καταλάβω τὴν ἐννοία καὶ τὴ σκοπὴ τῆς Τέχνης ἡ ψυχὴ μου δόλοχρῃ ἐνοιώθη κατάραθα διὰ ἔπεισεν νὰ εἰνε ἱερὰ καὶ σὰ σάβω. Τὴν ἔμαθα ἴσως, ποὺ πρωτοσυνέστηθηκα, καὶ τὴν ἔγνων ὅμως νὰ γί-νεται εἰ κυριότῃς καὶ εἰ πρότως σκοποῦ τῆς ζωῆς μου. Κάθε ἄλλο τόρῃται πῶς μου. Ἐγώ μάλιστα τότε εἰ δὲν ὄφειλε νὰ δειθῶ μὲ ἀνισοδύναμ ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε μὲ γάμου ἀνισοδύναμ οὔτε μὲ ἐπα-γέλματος πολιτικῶν. Ἦ τῇ ἐχνη εἶνε καὶ αὐτὴ ἐναρ-ποροῦσμός, ποὺ σὲ ὑποχρεῖται νὰ τὸν ὑπερκεῖται »

Δὲν εἶχα ὅμως ἀκόμα συνειδητὸν (καὶ μποροῦν-νῆχος ἐκείνῃ τὴν ἐποχῇ) ποὺ σκοποῦ εἶνε τὸν ὅποτον ὄφειλε εἰ πῆνα μου νὰ φερωνθῇ, ἀλλὰ ἡ διανοη-τική δύναμις ἐγεννάτο πῶς μέσα μου καὶ οἱ τοῖς-νους περιστάσεις τῆς ζωῆς μου μὲ ἐπορῶνθαι τὴν ἕλην νὰ ἐγασθῶν. Τὸ πᾶν φαίνεται νὰ γί-νεται ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴν προσωπικὴν μου θέλησιν. Πο-εὶ δὲν ἐκόπτεται νὰ γίνω σατυρικός συγκρητισ-τὴν καὶ νὰ διανοεῖσθαι τοῖς ἀνιγνῶς ας μου. Εἶναι ὁλῆθεια, εἰ καὶ καὶ σὸν σχολεῖο ἀκόμα ἐδοκίμα-ζατο, καὶ πορὲς τὴν διδασκίαν γὰρ χωρὶτα καὶ ἐκοι-ρῶν τοῖς συμμαθητῶς μου μὲ νὰ ἀστεία μου. Αὐτὸ ὅμως ἦσαν περαστικὸν παρεῖναι οἱ ἰδί-οις συγχροῖς μου μὲ τραβήσας μᾶλλον στὴν μεγα-λολία καὶ στὴ σένη. Ἦ ἀρσούστη, ἡ ὑπονοητὴν ἐ-ξέλιξη μου ἀσπύρηται αὐτὴν τὴν ἰδίαν μου πρὸς τὴν μεγαλολία. Καὶ ἡ ὑπονοητὴν αὐτὴ ἀκριβὴς ἦτο ἡ ἀσπύρη τῆς ἐνθιμίας ποὺ ἐξεδιόλητο σὰ πρῶτον μου ἔργον. Διὰ νὰ σκορπίσας τὴν μεγαλολία μου ἐφανερῶδους, χωρὶς κανένα σχέδιον ἡ σκοπ' ἄλλ-ῆς, τοῖς ὅποιους ἐποποθετοῖται σὲ κοινῆς θέ-σεις· αὐτὴ ἦσαν ἡ πηγὴ τὸν διγνημάτων μου. Τὸ πάθος ποὺ εἶχα ἀπὸ τὴν τὴν τρυφερὴν μὲ ἡλικίαν νὰ παραποῖν τὸν ἄνθρωπον, μὲ ἐπέτρυν-νεν δόσος σὰ προσπατῶ μου αὐτὴ ἄποια φυσικὴ-τητα· τὰ εἶπαν πατὰ πορτογαλὶ τῆς φύσεως. Με-παρητηρήσας ἀνόμοι, τὸ γέλιο μου στὴν ἀρχὴ ἡ-καὶ δὲν βουλοῦ καὶ ἡ πρῶτοί μου δὲν ἦσαν νὰ ἀσπύ-ρῃ, ἡ ἡμέτερος μὲ ὁριζομέν σκοπὸ. Ἐτοί δὲν μπορ-εῖτο νὰ ἐκλάσθαι μαθαίνοντας, εἰ μερικαὶ τῶς τῆς κοινωνίας μας ψυχρῶνθῃ-αν ἀπ' αὐτὸ ἔ-μυσαν μάλιστα ἀκόμα Κ' ἐσπῆρθησας· ἀφορ-ρῶν δυνάμεις τοῦ γέλιου εἶνε τόσος μεγάλῃ ποὺ νιν-θροῦνθαι, δὲν ὄφειλε γυναικὶ νὰ τὴν σταλατὶ τὸ-κάχου. Ἦ ἡβῆρα τότε νὰ συνθεῖς, νὰ συναρμῶ-ν μέσα σὲ τὸ ἴδιον πλάσιον ὅλες τῆς καχῆ. Ξυπῇς πρὶν γινώσκει, τῆς ζωῆς, καὶ τῆς ματισμένης μὲ-γνῶσιν μου ὅλες μὲντ καὶ πορὰ. Καὶ ἐγεννηθῇ-« Ἐπιθεωρητής ». Ἦ κοινωδία αὐτὴ ἦσαν τὸ πρῶ-ἐργο ποὺ ἐγινάμει νὰ τὸ σκοπὸ νὰ ἐξασκῶσθαι ἀπὸ-τὴν ἐπιτορὴ ἐπὶ τῆς κοινωνίας. Ἀπέγινε. Εἶπε-σὸν « Ἐπιθεωρητής » μὲ πρῶτοί μου νὰ χλευᾷ-τὴν καθεστῶντα τῶς τὸν προγρημάτων καὶ το-πολιτικῶν θεσμῶν, ἐνῶ ἡ μοναχικὴ μου ἐ-θιμικά ἦσαν πὲ διακατωμένους μικροῖς προσω-πότητες, ποὺ ἀποκαυθύνονται ἀσπῆρατὰ ἀπὸ-τὴν καθεστῶντα αὐτῆς τῆς. Δὲν μὲ ἐνισπῶν. Αὐτὸ-ἐκίκαρουν πάλιν. Τὰ ἰαῖλα μὲ τοὺς θεατὰ, ποὺ ἐκατάλθουν, τὰ ἰαῖλα ἀκόμα καὶ μὲ τὸν ἐαυτὸν μου-γιατὶ τὸν ἐγινάμει· αὐτὸν ἐγινάμει νὰ ὀι τῆς-νὰ νὰ κατασπῆρ καλῆσθαι. Κ' ἡβῆλ. νὰ φρον-ῇ. Ἦ ψυχὴ μου ἐνιῶθη τὴν ἀνάγκην· ἡ ἀπομύ-κῃ νὰ μελετῇ μὲ ὑστέροτῃ α. πρῶτον καλὴν ἐκδολῶσιν. Ἀπὸ πολλὴν κινεῖο ἔγχα κατὰ νῶ-ἐτος μὲ μεγάλης βλεψέας, ἐπὺν νὰ παρουσιάζ-καθετὶ πὺν ἐγεῖ οὐ Ρώσος μέσα του, καλὸ-κακό, καὶ δὲν τὰ ἀπεκαλύπτετο αὐτὴ ἡ οὐπὶα-ροσικής μας φύσεως. Ἐβλεπα, κατεγὰ τῆς λε-μέρους πολλὴν κεφαλαιὸν, δὲν κατῶνθαι δ-νὰ συλλάβω, νὰ χορδίσω τὸ γυνικὸν σχεδὸν-μα μὲ δύναμι ἀρχετῇ, ὥστε νὰ μὴ σὲ τὴν-Ἐνῶπα πολλὴ καλὰ τὸ πᾶν ἔλειπε. δὲν μπορ-

[illegible][illegible]

ατζήδες, πλὴν μόνον ἐν αὐτῷ τῷ Σαραγίνῳ, ἐνθα τὴν ἐκτελεσὶν ἀνελάμβανον, ἄλλοτε μὲν οἱ περι-
φημοὶ Νεϊλοῖς (ἄλλοι, οἱ λεγόμενοι Μουγγόι) κα-
σοπὶν οἱ Μωισουαντζήδες (Κηπουροὶ σωματοφύ-
λακες), καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ὁποίων ἡ μνεῖα πα-
ρελκεῖ ἐνταῦθα.

Συνεπῶς οἱ Τατάρηδες, ἄνθρωποι εἰρηνικοί,
καλοὶ ἱππεῖς, δὲν εἶχον καμμὶαν δικαστικὴν ἀπο-
στολήν, οὐδε καὶ τὴν τῆς μεταφράσεως δικαστικῶν
ἐγγράφων. Παν· αὐτοῖς ὁμοῦ τὰ συνήθη «Μεν-
τζήλια ἢ μαντζήλια» καὶ πιθανὸν «μπουτζέλιου»
(πασαφθόρον τὴν ὁποίαν ὁμολογῶν ὅτι ἄλλοτε δὲ
ἡ «κουσα» ἦσαν πεζοδρομοί, στρατονομικοὶ καὶ μά-
λιστα δρομεῖς ταχύνται. Ὑπόδειγμα τῶν δρομῶν
τούτων ἐθεωροῦντο οἱ ὁποῖοι ἐθροπνεύον, ἰδι-
κῶς τὸν σπλῆνα τῶν ὕπαι, καὶ μὴ λαγυνιάζον·
Ἦσαν γοργότροι ἱπποὶ, καὶ ἐπισημάνοντο διὰ
ἐκείνας τὰς διευθύνσεις, ὅπου δὲν ἦτορχον ἐνδι-
μεσοὶ σταθμοί, τὰ λεγόμενα «Ἀλλάγια, (ἐνθα ἡ-
λάσσοντο οἱ ταχυδρομικοὶ ἱπποὶ). Ἐρχον γυμν-
οῖδες. Παλαιότεροι συγγραφεῖς βερβητοῦν καὶ τὸ
ἀπίστευον διὰ ἐπεολάοντο ὅσα τὰ ἄλλα. Τὸ οἱ
εἶχε σκαηνυθῇ τὸ πέλμα: Ἀλλὰ καὶ ἂν παρελ-
θωμεν τὸ ἀπίστευτον τοῦτο, ἀναφέροντες αὐτὸ
μόνον διὰ τὸ ἀξιοπεριεργον καὶ τὸ ἰδιότροπον τῆς

Ὁ Γ. Σκούφος

σκέψεως, θὰ φθάσωμεν εἰς τοῦτο τὸ ἐπίσης πε-
ρίεργον: ὅτι οἱ Πέικαι, ἡ μάλλον τὰ Πείκια
ὅπως ἐκαλοῦντο ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Πέρσαι οἱ
καταγογῆν ἐξαιδιεῖντο ἐπὶ τοῦτο, ἐξορπατεῖν
εὖς δὲ τοῦ Σουλτάνου, (πρὶν γίνων πραγματικὸν
σωματοφύλακες αὐτοῦ κατὰ τὰς πορείας), εἰς
ὧς ἐντέλλην καὶ χορεύουν, να σκίετον καὶ να ἐκ-
τελοῖν διάφορα γυμνάσματα. Καὶ ἀνατείνοντες
τὰς χεῖρας να ναυαγιάζοντο τὸ «Πισοαγιν—τοῦ
—γισσά» (τοὶ Πατρός ἡμῶν βασιλέως πολλὰ μ-
ετῇ κατὰ τὸ Βυζάντιον ἐπ' αὐτοῖς). Ταῦτα δὲ ἐ-
φωρὰς ἀκούσαστο καὶ ἀνατάλλετο διὰ νὰ τὸ
πορευοῦνται ἀπὸ τὰ βλήματα καὶ νὰ ἐπιπορεύου-
ντο πᾶσαν σκεπτοῖν. Κατοπιν ἐπέστησαν ἐπὶ τὸ
πορευομένῳ Σουλτάνῳ, ἐνθ' αὐτοῖς τοῦ ἐσο-
κοῦ τοῦ Σουλτάνου, ἡ καλλιέρον τὰ Τσαλῆα, καὶ
ἐπὶ οἱ Ζ-ροχτζήδες, διότι εὐρισκόμενοι ἀρ-
στοερά τοῦ Σουλτάνου, ἐπρεπε νὰ ἐκτελοῦν τὸν
χειρισμὸν τῶν ὅπλων καὶ τῆς ἀρσενείας, ὡς
καὶ μὴ τοῦ γυμνάζου τὰ νῦντα. Ὅλα αὐτὰ ἐκ-
ληρομνημένα (καὶ φυσικὰ διὰ τοὺς πολλοὺς
ἀνῆρα οἱ) λεπτομέρεια. Τότε δὲ μετέπειον
ἀρχὴν σημασία, ὥστε ἐκότε ἄλλαι ἐφαπ-
τῆς δόθηκαν ἀπὸ τοὺς λεγόμενους ἐθνικοὺς, καὶ πᾶν
ἰσώ· πλὴν τὰ τῆς εἰδικότητος τῶν, γνωρίζοντα

Ἐνῶντερον ὅμως καὶ ἔνε χαῖρος διὰ ἐπιστρέφ-
εῖς τὸ Ἑλληνικὸν Ταχυδρομεῖον. Να, Ὁ Καπ-
διστριας καὶ μάλιστα ὁ Βιάρος Καποδιστριας, δὲ
τὴν ἀκρίβειαν, ὡργάνωσε πρῶτος τὸ ἐπιστομ-
Κρατικὸν Ταχυδρομεῖον. Ἀλλὰ ἐντὶν θαλάσσι-
μῳ ὁδῷ, ἐπὶ τῆς περιήφου Πυλαργεῖς.
Ἀντιβασίλει ἐφάρντισε μετὰ τῶν πρῶτον
ταχυποστολῶν τὸ ἑτήμα. Ὁ ἐγγόνος ἐκ μῆτρος
τοῦ Γεωργίου Σκούφου, παρέχω τῶρα τὴν ἑ-
λευθερὴν πληροφορίαν εἰς τὸν φίλον μου κ. Θ. Βα-
λαντίν, διότι βραβεία δὲ ἐνδιαφέρειται ἀφοῦ

5681 Ταχυδρομικὴν Ὑπηρεσίαν. Ὁ Γεώργιος Σκούφος, ἀδελφὸς τῶν τοσούτων Νομάρχων Ἀττικῆς Νικολάου Σκούφου, κατοικοῦντος ἀπέσταλα τὴν ἐπιστολήν αὐτὴν εἰς Κόρινθον· Ἀρμανστέφ, καὶ πλείστα διασηφὴ ἔργα ἔφερον εἰς πέρας. Τότε τὰ γραμματὰ ἦσαν μὴ πολυτέλεια. Ἄλλ' εἰλον ὁρίζοντα νῆοντα ἀντίκρυ. Καὶ ὧς ἐς τοῦτον ἀπερασιεθὴν τὰ ταχυτοκοιήρῃ τὸ ἀποκλινθῆν «Ἀρχεῖον, Ἐκλήθῃ οὐκ ἂν διότι φαίνεται, ἡ Ἀντιβουλία διὰ λόγους τοῦ ὧς, ἥδη-θε καὶ σὺλλεγγε κτηροφωρίας περὶ τόπου τῆς διανομῆς τῶν διαφόρων ποσῶν. Βέβαια δὲν τῇ ἀρδιασὶν ἐνταῖθα διδόντες τὴν ἰστορίαν τοῦ ἐλληνοκτικὸν Ταχυδρομικὸν. Θὰ προσιουθῇ ὅμως εἰς ἡδὸ πολὺν χρηροκτικὰ πράγματα. Εἰς τὸ ἀρχαῖα τὸν ἐν Διβρῶν Ἑλληνικὸν Προσέτεινον, οὐκ συσταθέντος τῷ 1834, τὸν πρῶτον εἰσαγγέλλον, ἔγγραφον εἰνε νομοσποτικὸν τὸν Γεωργίου Σκούφου, Διευθυντὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ταχυδρομικοῦ, ἀγγέλλοντος, δετ ἐξισπαλῆς μνηστὰν τογυδρομικῆν ἰκονομικὴν μετὰ τῆς ἀνθρώπου ἐ. Ἀδρόο-ο ἑλληνικῆς πορείας. Εἰς τὴν Πιστὴν ὁμῶς, ὑπαγγέλλοντος οὐκ δὲ τοῦ τοιοῦτον ἑρπαιτοῖ ἀπὸ τὴν κοινότητα διὰς ἐπιμελήται τὴν ἀποστολὴν τῶν νομισμάτων, εἰς τοῦ, κατεσπαρμένους ἀνὰ τὴν Οὐγγαρίαν Ἑλλῆνας.

Τὸ ἄλλο εἰνε μὴ σάτυρα τοῦ Ἀλέξανδρου Σούτσου, γραμμένη μετὰ ἀντιπολιτευτικῶν τὸν πνεύμα, ὅσον ἀσφῶν τὸν θερμὸν τοῦ Ταχυδρομικοῦ, καὶ μὴ σημεϊωτικῶς, αἰ διὰ τὴν τάξιν τοῦ θρονασπῶντος αὐτοῦ. Ἰδὼν οὐ σχετικὸν στίχον ἀπὸ τὴν «Ἑλληνικὴν Πλάστογγο» τοῦ Φεβρουαρίου 1836.

«Παρα τοῖς τῶν τριχίνας εἰς τὸ ταχυδρομικόν, τοῖς δὲ δῖτοις ἐπιστολὰς τὸν Σκούφον τὸν Ἀρχεῖον. Οὐ τόσον αἰσθητικὸν τὴν τάχα πορείαν; Ἥμῃσαν νῦντα διὰ τὸν ῥῆτος ποιοτήτων; Φωνεῖται πῶς δὲ λῶς, ἀν τὸν ἀποστροφῶς, ἠδῶς οἰκογενειακῶς καὶ φιλικῶς ἐκνήσεις; Εἰς τὴν νῆαν πολιτικὴν δ-ἀμῶν θύοκλῆρος; Ὑναϊκες, τῶν, γέροντες, οὐ λῶν, δ κλήρος, ἔνδε γράφον ἄλλο εἰνῇ ἀν τὸ Ὑπογυφῶν πῆγν, καὶ ποιοι. Φασιγῶντες μᾶς τὸν ἄλλο κἀτω βίττει.»

Εἰς τὴν σπαρταριστικὴν αὐτὴν εἰκόνα τὴν ἀνταρτικὴν τὸν ὁμοτιπῶν τῆς πλοῖνης Ἑλλῶδος ἀνὰ τὸν οἰῶνα τὸν ἀνῶνα, μετὰ τὸ ἴδιον πινυτὴν σύστημα τῆς πολιτικῆς ἀλληγορίας καὶ περιτροπῆς περὶ τὸν ἥλιον τῆς (Εἰς τοῖς) δ' Ἀλέξανδρου Σούτσου, ὑποσημεϊώνεται διὰ τὸν «Ἀρχεῖον τοῦ Σκούφου» τὰ ἑξῆς: Ἐγχορῶντος ἀποστροφῶς ἐνταῖθα ἔσταιον εἰς τὸν ἑλῶν τὸν Κ. Γεωργίου Σκούφου, ὁστις πρῶτος: εἰ τὴν Ἑλλάδα εἰακτο ποτῆς καὶ εἰς τὴν τελευταῖα προέγει τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν.

Αὐτὸ δὲν εἰνε μικρὸν. Τοῦλάχιστον ἐγὼ δὲν γνωρίζω κερμὰν ἀστυρικὴν ἐφημερίδα (καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Πλάστιγγε τὸν Ἀλ. Σούτσου ἔπει τὴν κερμῶν τοῦ Ρομφοῦ τοῦ Σουρῆ) νὰ κοινοποιῇ εἰς τὴν σάτυρον τῆς σὴν νὰ λῶν.

— Καλὰ νὰ τὸ ψάλλωμε στὴν Κυβερνοσί, στὴν Ἀντιπολιτεία, σὶν Κωλέττην, σὶν Μαυροκορῶν, δῖτον, καὶ λοιποῖς. Ἄλλα τὴ νὰς πῆται δὲ Σκούφος ποὺ κάνει τὴν ὁμοτιπὴν καὶ τὴν κάνει μὴ λῶς πολὺ καλὰ. Ἀς γράψωμε μὴ σημεϊωτικὴν νὰ μὴ μᾶς παρῶντικὴν καὶ τὸν ἀποστροφῶς μὴ. Ὁ τόπος καὶ ὁ τρόπος τοῦ ἑσταιον αὐτοῦ, νομῶμεν μάλιστα ἀπὸ τὸν Βασίλεα τὸν Γεωργίου δῖτον, τὸν ἀμειλιπῶν Ἀ. Σούτσου μετὰ ἰδῶν ἰδῶν νὰ ὑπερστροφῶνται διὰ τὴν δῶν τῆς σπῶς διοδιορῆς τοῦ παπῶου μου, Σ-χρησῶ ὁδὲν τὴν μονοδιπὴν τοῦ παπῶου, τὴν ἀσπῶν εἰς τὴν ταυτογραφίαν, σπῶντον Προεστῆν τῆς Παροῖς, καὶ οἱ σῶς τὴν παροδῖθ, ἀνῶς εἰς ἄλλο ἡλῶντα. Ἀλλῶντων δὲν ὑπῆγον ἀκοὴ ἡ φωνὴ ποτῆς, οἱς καὶ τῇ Ἀνακροστωτῆ, οἱε νὰ τὸν λαβῇ τὴν εἰνετῆται νὰ ἀκροστωτικὸν πνευματικὸν ἀπῶντων ἀνθρώπων, τὸν παρῶν διὰ τὸ ἴδιον μιλῶμεν. Αὐτὴν τὴν φωνογραφίαν τὴν ἔσταιον ὡς ἡμῶς Ἀθηναῖος τὸν ἀλῶντων ἐννοεῖται...

Ε. Α. ΚΟΡΜΗΛΛΑ

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

ΣΤΟ ΣΚΟΤΕΙΝΟ ΔΩΜΑΤΙΟ

Σεο σκοτεινὸ δωματίον μου, ποὺ μόνο ἡ ἔγχοι καί-
τὰ παρῶντικα δοῦντοῖα—στὸν ἴδιον μὴς βασι-
λῆδες δὲ ἔσται ἡλῶς, τοῖς νὰ μὴ χρηστικὴ
μῆς μετὰ καὶ τὸν ἑλῶν κατῶντος δὲ δοῦν-
τῶν. Τὴν λῶντων μὴν παρῶν τῶν ἀνῶν τὴν ἀσπῶν
ὁδῶν, δετ ῥῶς ἄλλοι σῶν—βοῖθ μου, νὰ χρησ-
τῶν εἰνε δὲ τοῖς καὶ καὶ καὶ καὶ οὐ μὴ τῆς ῥῶς
μῆς καὶ τὰ φύλλα τῆς καὶ σπῶντα τὰ μῶς

Σ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some minor discoloration and a vertical crease running down the center. A large, stylized watermark is visible on the left side, featuring a circular design with a tree and the letters 'R' and 'Z'. The watermark is printed in a dark color, possibly black or dark green. The page is set against a dark background, and the right edge shows the binding of the book.

ΡΗΜΑ ΤΟΥ Κ. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΟΥ
ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ Ο ΛΗΣΤΟΠΕΙΡΑΤΗΣ

Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κόμητος δὲ Φορμπέν «Ἀπο-
δημία εἰς τὴν Ἀνατολήν» εὗρομαι κανεὶς χα-
ρακτηριστικὰ ἐπιστάδια τὸν ποταμὸν ὁρώων τοῦ πα-
ρελθόντος αἰῶνος, διὰ τοῦτα παρουσιάζουν πιστὴν
τὴν κατάστασιν τῆς τρομοκρατουμένης Ἑλλάδος.
Ὁ κόμης Φορμπέν, ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως τῆς
Γαλλίας Λοιδοβίκου τοῦ ΙΓ' κατενόησε εἰς τὴν
ἀρχαιολογίαν καὶ ἔγχε καταληθῆ ἀπὸ τὸν πόθον
να περιηγηθῇ τὴν Ἀνατολήν τῇ πρώτῃ ταξιδίᾳ
τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐλθὼν ἐνόλην παρὰ τοῦ βασι-
λέως ἀνορθώθηκε κατὰ τὸ ἀρχαῖο τὸ ἔτος 1817
ὥπως μεταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Συρίαν καὶ
τὴν Αἰγύπτου. Αἱ ἀποδημίαι εἰς τὴν Ἀνατολήν
ἦσαν τότε τοῦ αὐμοῦ. Τὰ συγγράμματα τοῦ Σα-
τοβριάνδου καὶ οἱ ποιήσεις τ. ὁ λόρδου Βύρωνα
εἶχον διειστέρι τὴν ἐπιθυμίαν. Ὁχι μόνον τὸν συγ-
γραφέα, ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἄλλων ἀνθρώπων νὰ
ἐπισκεφθῶσι τοὺς ἀρχαίους τόπους, μετὰ δὲ αὐ-
τὸν ὑπῆρχον καὶ μερικαὶ κυρίες τῆς ἀνάστης
κοινωνικῆς τάξεως, τὰς οποίας ἔστυρε τὸ θελη-
μα τοῦ μισοτήριον πρὸς τὴν Ἀνατολήν.

Ὁ κόμης Φ. ριμπέν ξετάλεσε το ταξίδι του διὰ τῆς γαλλικῆς φρεγάτας «Κελοάρας» τὴν δὲ 2 Σεπτεμβρίου τοῦ 1817 ἀπεβίβασθαι εἰς τὴν Μῆλον, ὅπου τὸν ἀνέμενε ἡ γαλλικὴ χορὴστὰ «Ζέφυρος» δὲ ἦς θὰ ἐπὶ αὐτὴ τοὺς νήρους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ὁ πρῶτος Ἕλλην τὸν ὁποῖον συνήντησεν ἦτο ὁ πιλότος τῆς κ. ριβέτας, τοῦ ὁποῖου ἡ φρουρονομία ἦτο ἐκ τῶν σπανίων ἔκεινον οἵτινες δίδωσιν τὸν ἀσπληντὸν καὶ ἀδιάφορον τύπον τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κάλλους. Μετὲν ἄμειψας εἰς τὸ Καστρί, ὅπου εὗρεν ἐν ἄρχαιον μαρμαρίων θεῶν, εὗρισ-όμενον ἐν τῷ μέσῳ δάσους κυπαρίσσιων, οἷτινες ἐσχλημὰ ἐν γραμμῶν πλάσιν, προσδίδον μελαγχολικωτέρον τὴν θέαν τοῦ ἀρχαίου ἐσπλίου τῆς Μῆλον ἔδρην ἔχουσιν ὅσιν μικροβενετικῆς πόλεως· τὰ καὶ δωνοστασία τῆς φαινομένη ὡς τὰ ἐστριζομένη ἐν τῶν φινίκων, τῶν δονίων αἰ οἷται εἶναι εἰσχωρησι εἰ ἀρχαίους τάφους, αἱ δὲ χορηγαὶ τὸν ἐδέσποντον ἐπιταγίους δρῶντων Κορινθιακὸν κιονοκράτον. Αἱ ναυτάδες αὐταὶ τῶν φινίκων φαίνεσι ἀν-πύ-θησαν μετὰ τὴν ἐκατάλειψιν τῆς πόλεως ταύτης, τῆς τόπου ἀνήκειας ἄλλοτε, καὶ σχεδὸν λησυνόμενης τότε.

Ἡ δὲ ἐποχή των συνεχῶς ἐπιδεικνύων τὸν πε-
ρασμένον καὶ ὁ ἄτοκος ἐγκυήτων γυναικὲς τὴν παρ-
αίτιαν, εἶχον καταφύγει εἰς τὸ Καστρί, ὁπότεν ἤλ-
θοντο ἀπὸ περὶ τὰς πόλιν ἐξουσίαν, ἀπὸ τῶν ἀγρίων
πειρατῶν τοῦ Αἰγαίου. Ἐκεῖ ἡ Γαλλία περὶ τὴν
τῆς εὐφῆς τὰς οἰκίας τῆς κομποπόλεως, λευκὰς καὶ
ἀμείλιτον καθαρότητος καὶ ἀ ἐπυγμένην μικρὰν
τινα βιοτεχνίαν. Αἱ θῶραι καὶ δροσὰ καὶ πόροι
εἰσέρχονται ἀδυνατοί εἰς τὴν ἀνδρῶν των καὶ ἔρ-
ριστον ἐκκαρπίζοντα βλάστημα πρὸς τοὺς νεοφυ-
οὺς Ἑλλήνας, τοὺς ἀνεργήσαντες τὸν ἀνθρωπίνον δρῶ-
νον μετ' ἐκδημίας καὶ ἄριτος ἐξασφαρίστον

Τὸ ἀρχαῖον θέατρον τῆς Μιλου εἶχεν ὅλα
λυφθὶ ἀπὸ τοῦ Βυζανθοῦ ἀρχαιολόγους Χάλλο
δοτις μεταβῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον πρὸς ἀρχαίον
λαγνάς ἐρῶσαν προσεβλήθη ἐκ πυρετοῦ καὶ ἀπέ
θανε ἐκεῖ Ὁ Φωκὴν ἐπισκεπτόμενος τοὺς τό
πους τοῦτους ἐφερον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μίαν ἀπὸ
καταρτίων διὲν δὲν ἐπιστρέφει δι' ἡδέως προσθε
σις τίποτε νέον εἰς τὴν ἐπιστήρην καὶ εἰς τὴν
ιστορίαν μετὰ τῶν ἑθνικῶν τῶν διανοήσεων περὶ
τὴν ὧν Στ. ν. Βέλρ. Τουρ-εφρ, Γαῖ, Σουατζέ
Γρουιέ, Σιστόρ, Χάνδρ, Λεορὰ Βολιὰ, Σα
τωβριανὸν καὶ Δ' νεν, οἷνες διὰ τὸν συγγραμ
μάτων των εἶχον ἀφηνείας εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Εὐ
ρωπαίων τὴν λατρίαν πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλ
λάδα.

Ἀπὸ τὴν Μήλον ἔπλευνεν εἰς Κίωλον ἥτις ἀνέγει αὐτῆς περὶ τὸ ἐν ῥύλλον. Αἱ δὴ αὐτοὶ νῆσοι, νομίξει καὶ αἱ δὲ ἐφάρπτονται, ἀπὸ μίαν δὲ ἄκραν αὐτῆς ἐπορεύθη μετὰ τῆς συνοδείας τὸ πρὸς τὰς ἀκαλίην-γητινὺς πεδιάδας τῆς. Μερικὰ ἄμπελοι εἰσὶ· Κορυτὸ ἀπὸ θαυμάσια σαρσάβη. Ἡ νῆσος Κίωλος, ἀνέγει ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τοὺς Βενετούς. Ὁ ἄδιος πύργος οὗτου ἐδέξθη τὸν Γάλλον περηντήν, ὃ ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας· εἶχε χιτῶν παρ' αὐτῶν, εἶχε τὴν θῆνιν μεγάλου καταστραφέντος νοσοκομείου καὶ ἐκλείετο ὑπὸ πύλων προφυλασσόμενον ἀπὸ ἐπ' ἑλπίς. Ἠδύνατο ἀνάσσει παύσει τὸν ἐρεπιτωμένων τοιχῶν τὸν νὰ ἀποκορίωντο οἱ Βενετοὶ τὰς ἐπιθέσεις τῶν Βιβερόλινων πειρατῶν· ἀλλ' οὐδὲν ὀφύωμα ἦτο ἀρχεὶ τοιοῦτον νὰ προστατεύσῃ τοὺς πατρίους ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἄγριων ἐκείνων πειρατῶν, τὸν δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος, τοὺς ὁποίους οἱ Γάλλοι ὀνόμαζον filibusters καὶ τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα καὶ μετὰ πάροδον ἀκόμα δύο αἰώνων ἐνέπνευσε φορκὴν εἰς τὰς ἀτάκας καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Αὐτοὶ εἶχον ἐπιφέρει διαδρὸν εἰς τὸ χαρὶ-

στατον νησάκι, έκτοτε δὲ ὁ πληθυσμὸς τὸν εἶχεν ἀραιοποιῆσαι, ἀλλὰ οἱ Γάλλοι ἐνεκα τῆς ἀνοριοποιήσεως Κιτωλὸς γῆς καὶ τῶν παγαζιῶν αἱ αὐτὴν μεταλείπει ἀγρότου, τὴν ἀπεκάλυψεν Ἀργεντινὴ διεξήλθον δὲ ἔμπορος καὶ διετήρησεν ὑπορρῶσειν. Πρὸς ὅλα αὐτὰ θῆκε αἱ πειρατικαὶ ἐπιδρομαὶ οὐ δέποτε ἔπαυσαν, ἐκαστὴ δὲ ἐξ αὐτῶν περιόριζε τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοικούντων τῆς. Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1816 ὁ τορμερὸς πειρατὴς τὸν Αἰγαίου πλάγους Σπύρος Φαγκαπούλος ἐπέφερε τὰς διανοήσεως καταπράξεως αὐτῆς δυστυχισμένην νήσον.

Ὁ Σπύριος Φραγκόπουλος ἦτο Μανιάτης καὶ ἀπὸ ἀρετῶν γρόνυον εἶε καταρτίσει μυχόν στομάχου, διήρτησε δὲ πλείοις οἰᾶς διήρτησε σημαίαι· διαίτηρος Ἀντιπασχά καὶ Τουρκιά καὶ ἔληεν λάσει τὰς ἀνίας. Μίαν νύκτα ἐπέπεσε κατὰ τὴν κατοικίαν τῆς θυγῆς ταύτης καὶ ἐπέφερον ἄνυτο λογιστον καταστροφήν. Ἦλπισε νεαρὸς παῖδάς του, ἐφόρει σεν ἄνδρας καὶ ἔλεγε εὐνοᾶ δ. τι ἰσχυρὸν δ. Ἕλληες ὑποπόρνεον ἐσώθη μὲν καὶ παρῶν γυν. εἰς τὰ βονιά, ἡ νεορὰ ὅμως ὄνυον τινι ἐν ἑσπέρῳ ἀπὸ τῆς ἀνίας καὶ τῶν φαντασμάτων.

νότον θήμα ἔχον ἀγρίων δ' ἔβασον τοὺς Φαρυγγακοῦλους. Ἡ σύνοδος τοῦ προέβουτο Ἑλληνας τὴν κατο-
 γωγὴν εἶναι ἀνταρραφίῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν,
 λιν, οὐδαίε ἀορίστα τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἰταλί-
 κην, εἶχε δὲ λάβει ἀνταρταὶς πειθισμοὶ καὶ ἐγνόη-
 ριζε τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγράμματα Εἰς τὴν
 κίβραν τῆς βιβλιοθήκης διετήρησι τὸν Πουσαν-
 καὶ τὸν Συναρβαν. Ἦτο πρὸς τοὺτοὺς ὁρατοί, εἰς
 λυγίστους καὶ χάριος ἀσκή. Δὲν εἶχε τίποτε ἐκ τῶν
 γυναικῶν τῆς Ἀνατολῆς, οὐδὲ ἄν τὴν ἀμυρίστι
 τὸν Ἰκκολούθησε μεγαλοχολικά τὸν συζύγων τι-
 εἰς τὸν θλαβερὸν οὐδὲν ῥόπον. ἔγινουα μόνον τι
 ὀργον-ἰαν δὲ ἐνένετο σύνοδος Γαίλου πρέξεν
 καὶ ἐλπίτουσα δ' ἰταχέως θ' ἀπὴ γῆρον ἐκείθη
 Τεσσαρες μῆρας ὅμως μετὰ τὴν ἀρῆαν ἰων εἰ-
 σπρήν τῃ συμφορᾷ τοῦ Φαρυγγακοῦλου. Ἐβέλ-
 ησαν οὐδὸς τὸ σπλι τὸν, ἥπισαν δὲ τι πολὺ
 νον εἶλον καὶ ἔβασεν εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν τῶν
 Ἡ προέβασε δὲν ἡδυνηθῆν ἢ ἀκόλουθ' ἦσαν τῶν
 φυγάντων εἰς τὰ τραχέα ὄρη τῆς ἡνίου συζύγου
 τῆς. Ὁ Φαρυγγακοῦλος τὴν εἶδεν ὥραιστόν τι
 διασφύσαν πολλὰ τὸν γυναικῶν τὸν πότον. Ἐξ-
 τσε αὖ ἀτόλμαρ τὰ δελτηνιά της. Ἀκινουα
 δ' συζητῇ ὑπέκρινεν εἰς τὰς ἀκόλαστον ὄρεσιν
 τοῦ ἀγρίου ληστοῦ, ὁστις ἀπεχθύνοντας εἰς ἐδ-
 οὺς μερικὰ τιμαλγὰ ἀντικείμενα, τὰ ὅπου ἐν-
 ἦθος γινώριζε πόνον τὰ εἶνε ληστεύσει. Δὲν τ-
 ἀρῆλαβεν ὅμως μαζὺ τὸν. Τὰς λοιπὰς κόρας τ-
 ἔφεραν ἀπαιχμῶνος καὶ, κατὰ τὴν χραιστό-
 σσῆσθαι, τὰς ἐπώλουν εἰς τὰ, ἀνθρωποπα-
 ρὰς τῆς Ἀνατολῆς.

Ἀκριβῶς δὲ τὸ ἀνθρώπινον αὐτὸ ἐμπόριον τὸ
ἐξηγοφάριζε πολλὰ ἀπὸ τὴν καταδιδῶν τὴν
τοουχικὴν ἀρχὴν. Εὐρίστη πάντοτε πρὸς αὐτὸς
ἡτοίμω μετὰ γὰρ εὐδέχοντο τὰς ἀρπαγείας πρὸς
θένους, τὰς ὁποίας ἡγοροῦσαν διὰ τὰ χαρμὲν
τους. Τὰς καλλιτέρας καὶ τὰς ὀρισιότερας τὰς
δοσιν ἐν εἰ, τοὺς βαλὼν καὶ τοὺς καίμακα.

ΔΕΛΑΚΡΟΑ.

δες οτινεσε εκλειον τα ματια τους απο των
στειων του πειρατου. Η συζυγος του Γαλλου
προξενου διηγηθη εις τον κορματου Φορμπεν την
δραματικην ταυτην περιπετειαν της με ολας της
τας λεπτομερειας.

Ἐπὶ τέλος οἱ τρομεροὶ Φαραγκόπολοι συνέλη-
φθη καὶ οἱ Γάλλοι περηνήθη τὸν εἰς αἰθρὰν
δέρηνον ἐπὶ τῆς γαλλικῆς κομῆτας· «Ἐλπίδος»
Ἦτο ψηφολὸ ἀναστήματος οὐβέλαι· τὴν χοαίαν
καὶ ἐσφραγε μικρὸν γείνουν. Ἡ ψυσιοναμία τοῦ
ἐν τοῦ οὐσῶ ἡρεματώτα· καὶ οὐδὲν ἐδείκνυν ἐν
εἰλεν ἀνορία ἐντοκται. Τὰ μάτια του ματῶρα καὶ
μεγάλα ἐ-αμποι, τὰ δὲ χεῖλη του, ἐφ' ὃν ἤθελε
μεγαλυχολοῖν μετρίαιμα, ἄρηνε καὶ διακαρπνίαι
σευα λευκοταίαν δόξαντων. Οἱ τροπότοι του εἶχε
τὴν ἀειπορῆτειαν μυστόντων· ἦτο ἀπόλο χοῦν
δὲν ἐξήτει, οὐτε καὶ δικαιοφύλην· καὶ δὴν
πρόει-ε. Ἐπίστευον οἱ ἐνθακα ἐν-ανωριουσι
τον ἐπάγγελμα, τὸ ὅποτον εἶχε του κινδύνου·
καὶ δὲν ἐδυσφορεῖται διὰ τὴν σὺληννίν του. Δὲν ἐ-
γεν ἀδύχην ὑπερβῆ τὸ τρομακτικὸν ἐτος, καὶ ἡ
ἄλλα περιστάσεις οἱ ἀνθρωποὶ αὐτοῦς ἤδυνάται
γίνῃ φρεν, ἐνθ' ἐπὶ τουτοκρατίας ὑπὸ τῆς ἀπολο-
σταται ληρῆς· Δὲν εἶλεν οὐδὸς καμψίαν οὐαὶν ἐν
τοῦς κλερετς τουν ὁρεόν, οἵτινες κατετολέμουν
τοῦς δυνά-τας τοῦ γένους των. Αὐτοῖς ἐπῆρυν
ἀδαικαίους Χριστιανοὺς καὶ Μουσουλμάνους, ἐν
τοῦτο δὲν ἐχαίρειν οὐ-εμὰς ὑπολήψεις καὶ οὐ
παθῆρας μετὰ τὸν δὲμοφύλον του.

Οι συλλαβόντες τὸν Γάλλοι τον μετέφερον εἰς τὸ Τουλὸν καὶ τὸν ἐγκατέστησαν εἰς τὰς ἑνὸς σπυλαῖς τῶν μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν. Ἐπὶ ταύτῃ ἡ ἑξήντη πρὸς τὴν δικαστικὴν, ἀλλ' οὐ Γάλλοι δικασταὶ ἀπεφάνθησαν διὰ δὲν εἶχον ἀνομοθήτως ἂν ἀποκαθύνον περὶ τῆς τῆς τῆς, καὶ βοήθου ῥον τὸν ἀπέστειλαν εἰς Σμύρνην, ὅπου ἔφρουσαν εἰς ὑπὸ ἑκὸς οὐ φαινοῦσι τὸν δικασταὶ Ἄλλ' εἰς ταύτῃ εὖρε προστάτας ἐκείνους εἰς τὸ ὅπουτοι προσέφερον ἄλλοτε τὰς ἀπαγομένους ῥας, εἰς διὰ κατὰφρονες τὰς διαφύγειν τὴν πρὸς τὴν τὸν φιλάνθρωπον, ὁ Στρίπος μὴν νῦν ὅτε οὐ Τούρκου ἐφόρτον τὸν ραυμὰν τὸν ἐξορῶντες τὰ δερμά τὸν καὶ ἐδαρπέυοντες. Μὴναι χρῶνιν ἐνεφανίσθη πάλιν εἰς τὸ Αἰγαίον ἀρχαῖος πεματικὸς στολισμὸν ἐξακολουθῶν προφιλῆς τὸν ἐπὶ γαλῆμ. Αἰφνὴς ἐφανερῶς μόνον διεδρομένη ἡ φήμη, διὰ ἐπέπεσε κατὰ τὸν κοινὸν πάλιν μεταφρονῶντος τοὺς φόρους τὸν αὐτὸν αἰ ἡρεσε αὐτοὺς, τοὺς διεισφύρασε μετὰ συντομίαν τὸν καὶ πλῆθος πλεον, ἀπῆλθεν τὴν Ν. Ἀπολίον τὸν διήλθε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐξ οὗ καὶ ἐληνικῆς καὶ τιμῆς εἰσοδήματος.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς Μήλου καὶ τῆς Κυμωλῶν.

τῶν ἑσθλῶν ὑφίσταντο ἄλλου εἰδους πειρατῶν
 καταδρομὰς. Κατέπλεον ἐκεῖ ἐξ Κωνσταντινου-
 πλεῖος, ἀκολουθοῦντες πάντοτε παρὰ τινος
 πλοίου, ὅστις δὲν διέφερε καὶ πολὺ τῶν Φρα-
 γγῶν. οἱ δυοὶ δὲ ἀνὴρ διέπρεπτον τὰς νομί-
 μων Τούρκων πειρατειᾶς!

ΔΕΛΔΑΚΡΟΔ.— Χαρέμι τοῦ Ἀλγερίου

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ ΠΕΡΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Ἡ κοινωνία ὡς ἄδωρομα ἀτόμων θεωρουμένη
 εἶναι τὸ ἀδύνατον καὶ ἀνομοιὸν συγκροτήμα. Οἱ
 νομοὶ καὶ οἱ ἀστυνομικοὶ διατάξεις συντελοῦντες
 ἅπλως καὶ μόνον εἰς τὴν τήρησιν τῆς ἐξως καὶ
 εἰς τὴν μετὰ τὸν ἀτόμων ἀσφάλειαν. Ἀλλὰ
 οὐτε ἡ τάξις οὐδ' ἡ ἀσφάλεια συγκροτοῦσι τὴν
 κοινωνίαν ἀνθρώπων. Οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἡθικὰ
 πνευματικὰ ὅτι ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς μετὰ
 αὐτὸν ἐπικοινωνίας, συναστροφῆς καὶ κοινωνι-
 κῆς διαβίωσος. ὅπως ταῦτα ἀποτελέσονται σύνολον
 ἡθικὸν καὶ πνευματικὸν ὁμογενὲς καὶ ὁμογενές.
 Διότι ἀνεύ τῆς ὁμογενείας καὶ ὁμογενείας ταύ-
 τῆς, ἡ κοινωνία δὲν θέσταιται, δὲν εἶναι θέσις
 νὰ δράσθαι κοινὴν ὁρμήσαν ταῦτα ἀπαιτοῦν-
 ται αὐτὴ ἀντιποῖον δύναμι. Εἴμεθα εἰρημνὰς
 ὑποχρεωμένοι οἱ ἄνθρωποι, νὰ δημιουργήσωμεν
 τὴν κοινωνίαν ἡμῶν ὁρμήσαν, τὴν κοινωνίαν ἡ-
 μῶν ὅσοις. Ἀνεύ τῆς ἀντὶ πρὸς ταύτης καὶ
 τῆς ὑποστάσεως ἡ κοινωνία δὲν ὑπάρχει ἀπὸ κα-
 θάρως συγκροτημένης ἐννότιας. Ἡ συγκροτήσις
 τῆς κοινωνίας ἀπαιτεῖ τὴν ταξίαν πλείστον καὶ
 πολὺ δὴν νόμον, ἀγρὰφων καὶ ἀνεπαιτητων,
 ἔστι τὴν ἐπιχειρῶν ὅτι οὗτοι ἡ κοινωνία ἐξ, ἐρ-
 γασμένη, δὲ καὶ προδύ-ναι Ποῖτοι δ' εἶναι οἱ ἐρ-
 γαστὸν οὗτοι ἰδοὺ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀμύμων ἡμῶν
 τοῦτου,

Πρώτος και βασικός νόμος άγραφος και ισχυρός είναι ο νόμος της κοινωνικής αλληλεγγύης. Τι έννοσημε δὲ μὲ κοινωνικήν αλληλεγγύην; ΟΙ άνθρωποι εἶνε ὄντα κοινωνικά, δηλαδή έχοντα ανάγκην νὰ ζῶσιν ὁμιλιωθῶς. Ἡ πόλη τὸν ἀνθρώπον καλεῖται κοινωνία, διέπεται δ' αὖθις ὑπὸ νόμων ἀγάστων ὡς εἶνε κυρίως καὶ πρωτίστως ο νόμος τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἄλλου. Διοι ἄνευ τῆς τηρησέας τῆς αὐτοτητάς καὶ ἀπαρρηκίον τοῦ σπινχερώδους τούτου ἀγραφου νόμου, εἶνε ἄδύνατα ἡ ὑπερῆς κοινωνίας ἀνθρώπων. Ὁ νόμος οὗ οὐ εἶνε ἀγραφος, πῶςον μὲν διοι ἐδημιουργήθη π.ο' αὐτῆς τῆς ἀνάγκης τῆς συμβιώσεως τὸν ἐλευθερον ἀνθρώπων καὶ δευτερον διοι εἶνε ἄλλοις ἀποτελέσμευς· ὅχι μόνον ἀπὸ μοναδικῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μοναδικῆς γροπαι· Σπινχος τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἄλλου. Τούτῳ ἡ βάσις καὶ τὸ κρητισμὸς τῆς κοινωνίας εἶνε ἡ ἀνθρώπων διος ἐπικριτε νὰ εἶνε καὶ ο βασικός θεσμός. τῆς ἐπικλητέας Κοινωνίας τὸν Ἐθ.ὸν, ἥτις ἄνευ τῆς ἀπαρρηκίον τηρησεως τῆς θεμελιώδους τῆς ἀρχῆς ἑλπίε καταπρήσι νὰ εἶνε οὐλ Κοινὴ, ἀλλὰ Ἑταίρια τῶν Ἐθ.ὸν πρὸς προπτασαν τὸν ἀμφοίβολον καὶ ἰδιαιτέρως συμπεφρότων τὸν μεσχοιν αὐτῆς.

Δεύτερος καὶ οὐσιώδης νόμος ἄγραφος καὶ αὐ-
τός, εἶνε ἡ ἀλληλοποίησις. Ἀλληλοβοηθειαν δὲ

ἐννοῦμεν τὴν δρᾶσιν
πρὸς κοινὴν ὠφελείαν
τὸν ἀποβελῶντες τὴν
κοινωνίαν ἀνθρώπων.
Ὅτι ἐλεημοσύνην,
ἀλλὰ δρᾶσιν ὀφείλει
νὰ παρέγγῃ καὶ νὰ
ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸν
ἄλλον, τὸν πλησίον
του, ὁ κοινωνικός ἄν-
θρωπος. Δρᾶσιν δέ
οὐκ πρὸς συνδρομὴν
τοῦ ἄλλου ὅπως ἔστι,
ἀλλὰ συνδρομὴν καὶ
βοήθειαν ὅπως δυ-
νηθῇ ὁ πλησίον νὰ
ἐργάζεται πρὸς δη-
μιουργίαν κοινωνικῆς
ὑποστάσεως, δηλαδὴ
τῆς λογικῆς ὅπως ἀπο-
κτήσῃ τὴν ικανότητα
νὰ δύναται διὰ τῆς
ἐργασίας αὐτοῦ, τῆς
ἐλευθερίας ἐργασίας
αὐτοῦ, νὰ προσπορί-
σῃ καὶ πρὸς ζωὴν
καὶ εὐμάρειαν αὐτοῦ.
Ἡ ἀλληλοβοήθεια ὀ-
φείλει νὰ εἴνῃ ὑπὸ
τὴν ἐννοίαν ταύτην
νοητῇ, διότι ἄλλως
ἢ πρὸς τὸν πλησίον
πορευομένη βοήθεια
ἄνευ τῆς ἐλευθερίας
τῆς χρήσεως τῆς πα-
ρευομένης βοηθείας,
ὁ ἄνθρωπος ἠποδου-
λοῦται εἰς τὸν πωρέ-
χοντα τὴν βοήθειαν,
ὅπως συμβαίνει εἰς
τοὺς δούλους, τοὺς
βοηθουμένους νὰ ἐρ-

γαίνονται, πρὸς ὄφελος ὅμως ἀποκλειστικὸν το
αὐθεντοῦ αὐτῶν. Ἡ ἀλληλοβοήθεια πρέπει ν
εἶνε ἐλευθέρα, ὑπὸ ἐλευθερῶν ἀνθρώπων εἰ
ἐλευθέρους ἀνθρώπους παρεχομένη καὶ μετὰ
ἐλευθέρων ἀνθρώπων ἐξασκουμένη καὶ ἐνεργοῦ
μένη.

Τρίτος: και ισχυρότερος νόμος εινε η αυταπά-
νη, η κοινώς καλουμένη αλητομυθία. Διοτι
ανευ της αυταπατησης, δηλαδή ειν της
αυτης μερους της ευτυχιας αυτου, μερους του κέρ-
δους αυτου, υπετ των άλλων όμοιων αυτου,
κινητο ια απομονοηται κατ' άτομα, γάνουσα της
διαδικη αυτής η κηλη υποστάσις. Η αυταπά-
τη, ο αλητομυθός, εινε άρετή προηγουμένη
άνθρωπινων κοινωνιών. Ειν βραβεύσις αλτρου-
στικής πράξεος εις ετη αυτή η επιτυχία
και η αποτυχία της καταβλήθεις προσπάθειας.
Η αυταπάτησις εινε καθήκον υποχρέωσις παρι-
στημένη οχι πρός το κινδυνεύον άτομον, άλλ-
προς την ελπίσιν της κοινωνίας, η, ο πρωκι-
δινούμεν αποστείλ η δέν άποστείλ έμμέως μέλο-
ς της διάστασης της άσπης της άληλοβοηθείας.

Οἱ τρεῖς τῶν οἰνόμοι καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἀπο-
λουτύνει ἀπλῶς ὑποδιαίρεσας αὐτῶν εἶνε οἱ βα-
κοὶ κοινωτικοὶ νομοὶ οἱ στηριζόντες τὴν κοινω-
κὴν ἀλληλεγγύην.

Ἡ κοινωνικὴ ἀλληλεγγύη ὑπὸ τὴν ἀνέωτον ἐ-
ννοίαν θεωρουμένη εἶνε τοῦ χρηρίτωμα, ἐφ' ᾧ
σφιστεῖται τὸ βάθρον τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.
Ἡ ἀλληλεγγύη δ' ἄρχεται κυρίως ἐξ τού· νομα-
χὸς ζῶντας ἀνθρώπων· ἀνθρώπων· σὺν τῇ ἀνα-
ξείῳ ὡς τοῦ λεγομένου πολιτισμοῦ, τοῦ πνεύ-
ματος πολιτισμοῦ, γένεσιν καὶ ἀνικαυήσεται ἡτο-
μον γραπτῶν, ἀσυνέδου καὶ ἀφυλοποιή-
ως εἶνε πάντες σχεδόν οἱ πᾶς· ἡμῶν λόγους
τες νόμοι. Ἡ θανατικὴ δὲ ποινὴ καὶ ἡ θανα-
τικὴ ἐκτέλεσις εἶνε τὸ κορυφαίον τῶν ἀφυλοποι-
ητικῶν νόμων. Διοτι τὴν πᾶς τὸν πλησίον ἀν-
θρώπῃ, ἢ οὐ καταδικασθεὶς ἐξ θανάτου παρηλεί-
πει καὶ παρενθεῖ, ἀνικαυήσεται ὁ φόβος τῆς ἀπολεί-
ψης ζωῆς, ἡ βῆ ἐπιβολὴ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἐλε-
θερίας τοῦ ἀλλοῦ. Ἐφ' ὅσον, ἡ ἀνάγκη τῆς
ἐπαίταλῃς τὴν τήρησιν τοῦ ἀντικαθωριστικοῦ τοῦ
τοῦ νομοῦ ἢ κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, καὶ ἡ ἀνι-
κοινωνικὴ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ ἀποσπείρει τὴν κα-
νὼνιαν ἐπικρατοῦς κρίσιν, τὸν πρῶτον τοῦ ἀ-
λου. Ἄν δ' κακ' ὅπως ἐκκαύθηται ἐπὶ πορὰ
σι τὸν ἀγάρθρον νομὸν τῆς κοινωνικῆς ἀλ-
λεγγύης καὶ ὁ γραπτὸς νόμος τῆς θανατι-
κῆς ἐκτέλεσεως τοῦ κακούργησαντος κακούργη-
δὲ οὐνόματι τῆς πνευδῶς παυρήθῃ ἀλλοθροπεί-
δὲν σκοποῦμεν να φαῖναι νομινομορμεν δὲ
τὸν σκευὴν ἡμῶν τούτων, ἀλλὰς ἐφεραμεν

[illegible]

στάσεις, γι' αυτόν της στιγμής εκείνης, ηγε-
της άκομης ακοή και ζωφόρος, άλλα και η
μιας της μελλούσης—ρείτα τὸν παγκόσμιον
λόγον και τὸ ῥωδικόν ἀνάκτορον τὸ προελθόν
ἐκ τοῦ φοβεροῦ και ἀπληροφροῦ πολέμου—νό-
δοις συγγρηγοῦν και νὰ ἐξέλθῃ. Εἰς-θα θύσῃ
καὶς ἐκτίσσεως και καὶς ἀνιλεψέως πάσης
νοήσεως ἐνόησις της γενικῆς καὶ αἰσώσεως
Κόσμου, καὶ διοτιμένου ἵπο νομῶν ἱστορικῶν
ἀναποτρέπται και ἀναγκάζει διὰ της ἐμμελῆς
καὶ ἐξελίξις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Μ-
τῶσμεν τὴν Ἱστορίαν, καὶ ἀνθρώπου, τὴν
ἐξιστορουμένην ἀπὸ αἰώνων οὕτις ἐξ ἑμῶν
καὶ μόνῃ Ἱστορίαν, ἑνὸς λαοῦ, ἀλλὰ ἐξ τῆς πα-
γκόσμιας Ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύμα-
τος. Ἐξελίσσεται ὁ ἀνθρώπος νοῦς, ὁ ἀν-
θρώπινος διανοητικὸς και ἐξελίσσεται κατὰ νό-
μον σταθρῶν, ἰσχυρῶν και πανδύναμον. Ἡ
Ἱστορία τοῦ Κόσμου, ἡ Γενικὴ Ἱστορία, ἐν-
ὅς διδάσκει τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως.
ἀνασκαπὴς τῆς Αἰγύπτου, τῆς Κνωσσοῦ, ἀπὸ
στοιχείων και ἀπὸ ἐνῶν ἀρχαιοτήτων, προε-
κινῶσι τὴν πρόβδον και τὴν κατάπτωσιν πο-
λιτισμῶν ἀρχαίων, ἰσχυρῶν και πάντοτε ἀν-
μαίων. Μ-ῶς κινῶμεν τὴν πρόβδον καὶ τὸν πο-
λιτισμὸν ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν μέσων στήκων
νοήσεως, τῆς ἐρευνῆσεως νέων κινητηρίων δύνα-

K. KOTTE.—Τὸ ἀποχαιρετιστήριον δειπνῶν (ἀπ' τὸ θαλάσσιον τοῦ τριπύργου)
Ἐγενήθη εἰς τὸ Lee Run τὸ 1863 († 1900). Τὸν τροφίσαν πολὺ τὰ ταξείδια, ἡ θάλασσα—
Ἰσπανία, Αἴγυπτος, Παλαιστίνη, Πόλι... Ἐχώμαζεν τοτὰ καὶ οὐκὰς ναυτικὰς με πολ-
λὴν θερμὴν καὶ ἐντονα προσωπικότητα. Τὰ χρώματά του πολὺ σκούρα.

ΒΙΚΤΩΡ ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΥ ΔΕΛΑΚΡΟΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ

Ἡ ψυχρότης μὲ τὴν ὁποίαν ἐξεδηλοῦτο ὁ νεοκλασικισμὸς εἰς τὴν τέχνην τοῦ 18^{ου} αἰῶνος, μὲ τὸν αὐτὸ ἐπὶ κεφαλῆς, δὲν ἐγεμίζε πλέον τὴν ψυχὴν τῆς νέας γενεᾶς. Αἱ θύελλαι τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας ἐκλόνισαν τὴν λοιπρίαν τοῦ Ὁρθοῦ Δόγου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ἔλεγεν, ὅτι ἐστηρίζετο ἡ ἑκπανάστασις. Ἐσωτερικὴ ζωὴ σφύζουσα, χυμὸς νέος, ὥθει τὴν νέαν βλάστησιν τῆς γαλλικῆς τέχνης. Εἰς τὴν αὐστηρότητα τῆς λατινικῆς ρητορικῆς, ἀντιπροβάλλετο ὁ λυρισμός. Εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν τῶν μιμητῶν τῆς ἀρχαϊότητος ἀντετάσσετο ὁ χριστιανισμός. Εἰς τὴν ἀψυγὸν γραμμὴν τῶν κλασικιστῶν, ἀντιτίθετο το χρώμα-ὄπλον εἰς χεῖρας τῶν ρομαντικῶν. Ὁ κλασικισμὸς καὶ ὁ ρομαντισμὸς, τέκνα τῆς τέχνης ἀμφοτέρω, γεννῶντο ἀπὸ δύο διαφόρους αἰσθητικῶν παλμῶν: ὁ κλασικισμὸς βιβλητικὸς καὶ πραγματιστής, ὁ ρομαντισμὸς, ὑποβλητικὸς καὶ ὄνειροπόλος, μὲ χρεὶς ὁρματισμοῦ.

Ἡ πάλη μεταξὺ τῶν δύο ἐξεδηλώθη εἰς ὅλας τὰς μορφὰς τῆς τέχνης. Ἡ φιλολογία, ἡ μουσικὴ, ἡ γλυπτικὴ, ἀκούουσι τὴν νέαν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἀνοίγει ὁ μέγας Ζερεμὴ μὲ τὴν περίφημον «Σχεδίαν τῆς Μεδούσης». Ὁ πρόωρος θάνατός του ἀνοίγει τὸ σταδίου εἰς τὸν Εὐγενίον Δελακροά, τὸν μεγαλόσταμον ποιητὴν τοῦ χρώματος καὶ τοῦ αἰσθηματός.

Ὁ Δελακροά ἐγεννήθη τὸ 1798. Εἴκοσι-τριπὴν ἐτῶν, πορρουσιάζεται μὲ τὴν περίφημον σύνθεσιν τοῦ τὸν Δάντη καὶ τὸν Βιργίλιον καὶ τὸ Ἀκάτιον τοῦ Χαρωνος. Ἡ ἐμφάνισίς του ἐγείρει θύλλαν ἐπιδοκιμασιῶν. Ἡ θερμότης τῶν χρωμάτων του, διδεδωκὴν εἰς τὸν παγωμένον κόσμον τοῦ κλασικισμοῦ. Μετ' ὀλίγον «ἡ Σφαγὴ τῆς Χίου» ἀναβιβάζει τὸν Δελακροά εἰς τὰ ὑψηλὰ τοῦ τραγικοῦ. Μέσα εἰς τὴν ἀνησυχίαν τῶν δυστυχῶν ἐκείνων Χίων, πού περιμένουν τὴν ἀτίμωσιν, τὴν αἰχμαλωσίαν, ἢ τὸν λυτρωτὴν-θάνατον, ὁ Δελακροά σφοδρῶς τοὺς ἤχους μιᾶς μεγαλειώδους καὶ πομπώδους μουσικῆς Βαγενρικῆς τραγικότητος.

διαπνέει τὸν χρωστήρα του ἢ μᾶλλον ὁ χρωστήρ ἐκεῖνος εἶνε ὄπλον παλλόμενον ἀπὸ φρενιτώδη ὁρμὴν ἐναντίον τοῦ κλασικισμοῦ. Ὅ,τι εἶνε αἰσθημα καὶ πόνος, ἐκεῖ παρρουσιάζεται, καὶ τὴν ἐπικὴν τραγικότητα ἐντείνει ἔνα βρέφος τὸ ὁποῖον ἔρπει ἐπὶ τῆς νεκρᾶς μητρὸς του καὶ ἀναζητεῖ τὸν μητρικὸν μαστόν, σκληρὸν ἤδη ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ θανάτου.

Ἡ κριτικὴ φαίνεται δυσμενὴς πρὸς τὴν θορυβώδη κλίμακα τῶν χρωμάτων του πρὸς τὴν ἐκζητήσιν τοῦ τραγικοῦ καὶ τῆς θεατρικῆς σκηνοθετήσεως τῶν θεμάτων του. Ἦν ὀνομαζοῦν ἄρρωστον Ροῦμπενς, ἄλλοι ἡτιώτεροι: ἀνήσυχον Βερόνέξ. Ἀλλὰ ἡ τέχνη τῶν τριγύρω του συσπειροῦται περὶ αὐτόν, τολμηρὸν σημασιοφόρον καὶ ὁδηγόν. Τὸν τίτλον τοῦ ἀρχηγοῦ κατακτᾷ μόνος του. Μετ' ὀλίγον παρρουσιάζει «Τὸ ὁδὸφράγμα» μὲ τὴν «Ελευθερίαν ὀδηγοῦσαν τὸν λαόν». Ὁ πίναξ αὐτὸς εἶνε ἀντιπροσωπευτικὸς μιᾶς ἐποχῆς. Ἀπὸ ρομαντικὴν διάθεσιν κινούμενος ὁρβύει ἐκεῖ εἰς τὰ ὁλοφράγματα τῶν Παρισίων εὐγενικὸς νεαῖσκος μαχόμενος ὑπὲρ χιμαῖρων.

Ὁ Δελακροά ἐταξίδευσεν εἰς τὸ Μαρρόκον καὶ τὴν Ἀνατολήν. Τὸ ταξίδι αὐτοῦ ἔδωκε νέαν τροφὴν εἰς τὸν λυρισμὸν καὶ τὴν χρωματικὴν ἐκφρασίαν. Καὶ ὅταν ἐπαρουσιάσας τὴν εἰσοδὸν τῶν Σταυροφόρων εἰς τὴν Κωνσταντινοῦπόλιν, τὸ ἀνατολικὸν ὄνειρον ἐξηπλώθη πλατύτατον εἰς τὸν θερμὸν πίνακα. Αἱ θεατρικαὶ κινήσεις τῶν προσώπων του, ὁ πλοῦτος τῶν ἀνατολικῶν ὕφασμάτων, οἱ πλοῦτοι τόνοι τῶν χρωμάτων του, δίδουν εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ἐξαιρετικὴν σημασίαν. Καὶ ἂν ἐχάνατο ὅλον τὸ μέγα καὶ θορυβώδες ἔργον τοῦ Δελακροά καὶ σώζετο ὁ ὄνιον ἡ εἰσοδος τῶν Σταυροφόρων καὶ πόλιν ὁ Δελακροά θὰ ἔθεωρετο ὁ μέγας ἐμπνευστὴς τοῦ ρομαντισμοῦ. Τὰ θεμάτα του ἀντλεῖ ὅπου εὐρίσκει τὸ τραγικόν. Ὁ Σαῖξπηρ, ὁ Βύρων, ὁ Τούρκου ἀτο: Τάσσο, ὁ Βάλτερ Σκώττον ἐμπνεύει, ἀλλ' ὅτι λυμβάνει ἀπ' αὐτοὺς τὸ ἐνδύει μὲ τὸ αἰσθηματὸν τοῦ τοῦ σγέδιόν του, τὸ χρώμα του. Αὐτὸς εἶνε τὴν τραγίαν καὶ ἡμῶν τὸν λυρισμὸν εἰς τὸ διαπασῶν τῆς χρωματικῆς κλίμακος. Κάποτε ἡ προσπάθεια τοῦ αὐτοῦ τὸν ἐκτρέπει εἰς ἀακρίβειαν αἰσθητικὴν ἢ τεχνικὴν ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνικρίβεια αὐτὴ δὲν εἶνε ἀδυναμία. Εἶνε ρητορικὸν σῆμα μὲ τὸ ὁποῖον ζητεῖ τὰ ἔξω τοῦ θεματός του, τὰ προσθητὰ ἐπὶ τὰ ἰσχυρά μετὰ τὸ χρώμα τὸν, τὰ βορραγωνήσιν τὸν ρομαντισμὸν του, νὰ ἐκφράσῃ τὸ τέλος, τὴν σκέψιν καὶ τὴν ζωὴν, ἢ ὅποια φουσκῶνται τὰς ἀρετῆς του. Εἶνε ἕνα ἔκπασμα εἰς τὴν πολλὴν «Ὁ Δελακροά εἶνε ὁ ἐνθουσιώδης τροβαδούρος, ὁ θαρραλὴς ἱππότης μὲ τὴν πολεμικὴν κραυγὴν εἰς τὸ στόμα καὶ τὸ γυμνὸν ἔρπος εἰς τὸ χεῖρ.

Τὴν ἀρχαϊότητα δὲν τὴν περιφρόνησε ἢ περιφρόνησιν τοῦ ἐστρέφετο μόνον ἐναντίον τῆς στενωπότητος τοῦ κλασικισμοῦ τῶν Δαυίδ καὶ Χω. Καὶ ὅτι θεματὸς εἶλε ἀπὸ τὴν ἀρχαϊότητα «τὴν πρὸ πόνησιν τοῦ Ἀχιλλέως» τὴν «Μήδειαν» «τὴν Διχαίος ὕ-

νην τοῦ Τραϊανοῦ» τὰ ἐνέδυσσε μὲ τὰ λάμποντα χρώματά του—ἐνέτεινε τὴν χορδὴν τοῦ ρομαντικοῦ καὶ ἔθεσε τὴν σφραγίδα του, σφραγίδα τῆς παντοειδούς τέχνης, τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τοῦ Πολλοῦ εἰς τὸν Δελακροά, παραβλέπουν τὸν μέγαν νεοαθηματικὴν ἀμετροπέπειαν βλέπουν τὰ μικρὰ ἐκπτώματα ἐνὸς μεγάλου ζωγράφου καὶ παραβλέπουν τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ αἰσθηματός του καὶ τῆς ψυχῆς του τὴν ἀρμονίαν μὲ τὸ σύγχρονόν του πνεῦμα. Ἐλημονήσαν ὅτι τὴν ἐμπνευσίν του ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν φαντασίαν του, ὅτι ὁ Μεσσιάν, ἢ Ἀντολὴ, τρῶβον τοὺς ρεμβασμούς του, ὅτι τὰ δειρά του τὰ ζωντανεύει ἡ μελαγχολία τοῦ λυρισμοῦ, ὅτι ἀνοίξε νέαν ὁδὸν εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὸ αἰσθημα.

Ἡ λαμπρότης καὶ ἡ λεπτότης τῶν τόνων του, ἡ ἀναζητήσις τοῦ νέου καὶ ἡ ἀφοσίωσίς του εἰς τὴν πολεμικὴν του δὲν ἔθιξαν διόλου τὸν ἐντελὸς ἰδικόν του χαρακτῆρα καὶ τρόπον ἐκφράσεως καὶ ἐξωτερικεύσεως. Κατωρθώσε νὰ συνδυάσῃ εἰς τὸ υπερῆφανον πνεῦμα τοῦ ἔργου του τὸ μαλακὸν μὲ τὸ ἰσχυρὸν καὶ στερεὸν σχέδιον καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν παλέτταν τῶν χρωμάτων του εἰς τὸν μαγευμένον αὐλὸν πού ἐνοτιλάζει γοητευτικὸς μελωδίας εἰς τὴν κορροσιμένην ψυχὴν τῶν συγχρόνων του, ψυχὴν ἀποναρμωμένην πρὸ τοῦς ἐμφύλιους πολέμους καὶ τὰς Ναπολεονταίους ἐκατομβῆς.

Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ἡμᾶς σήμερον μᾶς εἰρνεῖ ἀσυγκίνητος. Ἀν' ἐναντία, ὁ Δελακροά κατωρθώσε νὰ εἶνε πάντοτε νέος καὶ τὰ αἰσθηματὰ τὰ ὁποῖα ἐξήγειρεν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν συγχρόνων του δὲν ἀφήνουν ἀσυγκίνητον καὶ τὴν ἰδικὴν μας ψυχὴν.

Μὲ ὅλας τὰς ἀτελείας του καὶ τὰς τεχνικὰς ἀνικρίβειάς του, ὁ Δελακροά μένει ὁ σπουδαίτερος ζωγράφος τοῦ 19^{ου} αἰῶνος.

Ὁ Δελακροά δὲν εἶχε γίνεαι ζωγράφος, ἢ ἐγίνετο μουσικός. Καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν σπουδῶν εἶχε στραφῇ πρὸς τὴν μουσικὴν, ἢ ὅποια καὶ ἔμεινε τὸ κύριον πάθος τοῦ. Ἐγνώσε πολλὰς κριτικὰς καλλιτεχνικὰς καὶ μουσικὰς, καὶ ἀπῆκε ἀπομνημονεύματα εἰς τὰ ὁποῖα κρίνονται πολλοὶ τῶν συγχρόνων του συγγραφεῶν καὶ ποιητῶν. Πολλὰ ἀπὸ τὰς κριτικὰς αὐτὰς εἶνε ἀπαντηρεῖς εἰς κρίσεις αὐστηρὰς κατὰ τὸν ἑαυτὸν του.

Ὁ Βίκιτωρ Οὐγκώ τὸν ἔκρινε, ὅπως καὶ ἡ ἐπίσημος ἀκαδημαϊκὴ κριτικὴ: ὡς τὸν ζωγράφον τοῦ ἀσχήμου καὶ τὸν ἐατηγόρει ὅτι δὲν ἐξωγράφησε ποτὲ οὐδὲ ἕνα ὠραῖον πρόσωπον, καὶ ὅτι ἡ ἐκφρασίς ἐνός προσώπου ἦτο ἀμυετὴ διὰ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν καθαρότητα τῆς γραμμῆς τῶν χαρακτηριστικῶν. Ὁ Δελακροά ἀπαντῶν εἰς τὸν Οὐγκώ, τὸν κατηγορεῖ ὅτι ἦτο ἀνίκανος νὰ γράψῃ κατὰ τὸ ἀληθινὸν καὶ τὸ λογικόν. Αὐτὸ δεικνύει ὅτι ὁ Δελακροά, ρομαντικὸς κατὰ τὸ φαινόμενον, ἦτο κλασικὸς κατὰ βάθος, καὶ δυνάτος ζωγράφος πᾶν ἀπ' ὅλα.

ΣΤ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

